

ศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

สารนิพนธ์
ของ
จิรศักดิ์ จินพุทธ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2549
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

บทคัดย่อ
ของ
จิรศักดิ์ จินพุทธ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2549

จิรศักดิ์ จินพุทธ. (2549). ศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้นในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของโรงเรียนสังกัด
เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี. สารนิพนธ์. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์:
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ.

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูและนักเรียน
ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของโรงเรียน
สังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ใน 8 แหล่ง ได้แก่ สถานศึกษา ครอบครัว สถาบันศาสนา
สื่อมวลชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อน และอินเทอร์เน็ต การศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้
ของครูจำแนกตามประสบการณ์สอน และขนาดของโรงเรียน และการศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้
ของนักเรียนจำแนกตามสถานภาพ คือ ระดับชั้นเรียน และขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นครู
จำนวน 25 คน และนักเรียนจำนวน 338 คนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี 5 โรงเรียน เครื่องมือ
ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล
ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูในการจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนในกลุ่ม
สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สาระที่ 1 ศาสนา
ศีลธรรม และ จริยธรรม ทั้ง 8 แหล่ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายแหล่ง พบว่า การ
ใช้อยู่ในระดับมากจำนวน 6 แหล่ง คือ สถานศึกษา ครอบครัว สถาบันศาสนา ชุมชน ธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม เพื่อน และอยู่ในระดับปานกลาง 2 แหล่ง คือ สื่อมวลชน และอินเทอร์เน็ต
2. ครูที่มีประสบการณ์สอนมากและครูที่มีประสบการณ์สอนน้อย ใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้ง 8
แหล่งอยู่ในระดับมาก ครูที่มีประสบการณ์สอนมากใช้แหล่งการเรียนรู้ ที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
มากที่สุด ครูที่มีประสบการณ์น้อยใช้แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถานศึกษามากที่สุด
3. ครูในโรงเรียนขนาดเล็กใช้แหล่งการเรียนรู้ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อน ครอบครัว
สถานศึกษา และชุมชน อยู่ในระดับมาก ส่วนครูในโรงเรียนขนาดกลางใช้แหล่งการเรียนรู้ ชุมชน
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาบันศาสนา เพื่อน และสถานศึกษาอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ
4. นักเรียนใช้แหล่งการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนระดับชั้น ม.3 ใช้แหล่ง
การเรียนรู้โดยรวมมากกว่านักเรียนระดับชั้น ม. 1 และ ม. 2 นักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางใช้แหล่งการ
เรียนรู้ที่เป็นสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กใช้
แหล่งการเรียนรู้ทั้ง 8 แหล่งอยู่ในระดับปานกลาง

A STUDY CONDITION ON THE LEARNING SOURCES OF TEACHERS AND
STUDENTS IN LOWER SECONDARY LEVEL OF THE SCHOOLS
UNDER RATCHABURI MUNICIPALITY RATCHBURI PROVINCE

AN ABSTRACT
BY
JEERASAK JINPUT

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

May 2006

Jeerasak Jinput. (2006). *A Study Condition on the Learning Sources of Teachers and Students in Lower Secondary Level of the Schools under Ratchaburi Municipality, Ratchaburi Province*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Asst. Prof. Dr.Phairojana Klinkularb.

The purpose of this study was to study the use of 8 learning sources of teachers and students in lower secondary level of the schools under Ratchaburi Municipality, Ratchaburi Province in the learning content of Social Education, Religion and Culture. The 8 learning sources included school, family, religion, mass media, community, nature and environment, friend, and internet. The use of the 8 learning sources of the teachers was categorized by teaching experiences and school size, while that of the students was categorized by class level and school size. The sample consisted of 25 teachers and 338 students from 5 lower secondary level schools under Ratchaburi Municipality. The data gathering was made through a 5-point rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis included percentage, mean, and standard deviation.

The findings were as follows.

1. The overall use of the learning sources of teachers in the learning content of Social Education, Religion and Culture was at the high level. When considered by individual learning sources, it was found that 6 learning sources were used at the high level, i.e. school, family, religions, community, nature and environment, and friend; and 2 learning sources were used at the moderate level, i.e. mass media, and internet.

2. Both high-experienced teachers and less-experienced teachers used the 8 learning sources at the high level. The high-experienced teachers used the nature and environment more than other learning sources while the less-experienced teachers used the school more than other learning sources.

3. The teachers in small-sized schools used the nature and environment, friend, family, school, and community at the high level while the teachers in medium-sized schools used the community, nature and environment, religion, friend, and school at the high level respectively.

4. The students used the overall learning sources at the moderate level. The Mattayomsuksa 3 students used the overall learning sources more than the Mattayomsuksa 1 and 2. The students in medium-sized school used the school as the learning source at the high level and used others at the moderate level. The students in small-sized school used individual 8 learning sources at the moderate level.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้วศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูและนักเรียนระดับชั้นมัธยม
ศึกษาตอนต้น ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล
เมืองราชบุรีจังหวัดราชบุรี ของ จิรศักดิ์ จินพุทธ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

คณะกรรมการสอบ

.....

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ)

.....

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพฑูรย์ อ่อนมั่ง)

.....

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย ชูชาติ)

วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2549

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. ไพบุลย์ อ่อนมั่ง และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ กรรมการสอบปากเปล่าที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ จนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งพระคุณ เป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ นายสนธิ มุสิกะศิริ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล 5 (พลโยธินรามินทรภักดี) นายสมศักดิ์ หงษ์สวัสดิ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 5 (พลโยธินรามินทรภักดี) อาจารย์สุพรรณิการ์ จิยะพานิชกุล โรงเรียนเทศบาล 4 อาจารย์สุดารัตน์ โชติศิริคุณวัฒน์ โรงเรียนเทศบาล 3

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ที่อนุญาตให้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ครบทั้ง 5 โรงเรียน

ขอขอบคุณคุณครูและนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของ โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี ที่อนุญาตให้เก็บข้อมูลของบุคลากรในสถานศึกษา และช่วยแจกแบบสอบถามแก่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างพร้อมกับเก็บรวบรวมให้ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณเพื่อน ๆ นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ราชบุรีรุ่นที่ 2 ทุกคน นายมงคล ลีลาธนากร นายวุฒิชัย บุญหล้า ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพนินพลู นายเกรียงศักดิ์ นุตตะโร ผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลตำบลหลักเมือง และพันเอก สุชาติ จันทรวงศ์ ที่ให้ความช่วยเหลือ ตรวจแก้และเป็นที่กำลังใจให้ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา และขอขอบคุณท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องและช่วยเหลือในการวิจัยครั้งนี้ ที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ในที่นี้ ณ โอกาสนี้

คุณค่าและประโยชน์จากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นการแสดงความกตัญญูทดแทนแต่บิดา มารดา บารพอาจารย์ผู้มีพระคุณและผู้สนับสนุนในการวิจัย

จิรศักดิ์ จินพุทธ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	6
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของเนื้อหา.....	7
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	7
ตัวแปรที่ศึกษา.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
ความเป็นมาโดยสังเขปเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้.....	11
แหล่งการเรียนรู้.....	15
สถานที่แหล่งการเรียนรู้.....	18
แนวโน้มของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาตามกรอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	20
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาแหล่งการเรียนรู้ทั้ง 8 แห่ง.....	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
งานวิจัยในประเทศ.....	30
งานวิจัยต่างประเทศ.....	31
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	33
การกำหนดกลุ่มประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	33
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
ขั้นตอนในสร้างเครื่องมือ.....	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	35

สารบัญ(ต่อ)

บทที่

หน้า

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	35
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	36
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
สัญลักษณ์ที่ใช้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	44
ความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย.....	44
วิธีดำเนินการวิจัย.....	44
สรุปการวิจัย.....	45
อภิปรายผล.....	45
และข้อเสนอแนะ.....	47
บรรณานุกรม.....	52
ภาคผนวก.....	58
ภาคผนวก ก. แบบสอบถาม.....	58
ภาคผนวก ข. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม.....	70
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	72

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1. จำนวนสถานศึกษา ในสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี.....	14
2. จำนวนพนักงานครูเทศบาล และบุคลากรในสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี.....	14
3. จำนวนนักเรียนในระดับต่าง ๆ.....	15
4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียน.....	34
5. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ของครู.....	38
6. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ของนักเรียนที่เป็นนักเรียน.....	38
7. สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครู.....	39
8. สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครู จำแนกตามประสบการณ์สอน.....	40
9. ตารางสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครู จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	41
10. สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของนักเรียน.....	42
11. สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของนักเรียน จำแนกตามระดับชั้น.....	43
12. สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของนักเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	43

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1. กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	10
-------------------------------	----

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศให้พลเมืองของชาติ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพสามารถเลือกแนวทางทำประโยชน์ให้กับสังคมประเทศชาติ ประเทศใดที่มีการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด โอกาสพัฒนาประเทศมีความเป็นไปได้มากที่สุดเช่นกัน ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้พระราชทานแก่ครูใหญ่และนักเรียน ที่ได้รับพระราชทานรางวัล ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ตอนหนึ่งว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติค่านิยมคุณธรรมของบุคคลเพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพเมื่อบ้านเมืองประกอบไปด้วยพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ จากการพัฒนาประเทศย่อมจะเป็นไปโดยสะดวกราบรื่นได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็วซึ่งตรงกับจุดเป้าหมายในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) ที่มุ่งหวังจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพพลเมืองให้มีคุณธรรมจริยธรรม ปัญญา และมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ ตลอดจนทั้งมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่สุจริตสามารถพึ่งตนเองได้และสามารถปรับตัวทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งนี้ก็เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้เป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 31)

เมื่อการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาพลเมืองให้มีคุณภาพ นักวิชาการและนักการศึกษาจึงได้พยายามคิดหาวิธีการสอนที่ช่วยส่งเสริมสติปัญญาความสามารถของนักเรียน จึงเป็นเหตุให้การศึกษายุคใหม่ของไทยต้องมีการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการเรียนการสอนที่เจริญขึ้นอย่างรวดเร็วและทันสมัยด้านการศึกษา(ลัดดา สุขปรีดี. 2523 : 32) การศึกษาจึงช่วยสร้างคนให้สามารถทำงานเป็น มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมสามารถอยู่ร่วมกันโดยสันติทำกิจกรรมร่วมกันสร้างและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล รู้จักแก้ปัญหา รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นการศึกษาปัจจุบันจึงเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ(วัฒนา ระเบียบทุกข์. 2542 : 25)แต่ก็ยังจะไม่ทันเหตุการณ์ของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ เพราะจะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขรู้ทันการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศได้ (แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8. 2540 - 2544 : 3) กำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา นอกจากจะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของคนแล้วยังจำเป็นต้องคำนึงถึงระบบกลไก และสภาพแวดล้อมของสังคม การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมของสังคมที่พึงปรารถนา ที่จะต้องเสริมสร้างความอบอุ่นและความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติฉบับที่แปด. 2544 : 41) นอกจากนี้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาในการเตรียมคนให้ก้าวทัน สู่ทันโลก เป็นความจำเป็นในการพิจารณาจากบริบทของสังคมโลก และอนาคตสังคมไทยในการจัดการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับการพัฒนาคนให้ทันกับความต้องการสังคมของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยมีนโยบายในการพัฒนาการศึกษา 5 ด้าน 1) เร่งขยายและยกระดับพื้นฐานการศึกษาของประชาชนทั้งหมด 2) ปฏิรูปการเรียนการสอน 3) ปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนาครู 4) เร่งผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางและระดับสูง 5) ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2540)

การศึกษาของประเทศไทย เป็นการจัดการศึกษาที่จะถ่ายโอนภารกิจไปสู่การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เพื่อการก้าวทันสถานการณ์ต่าง ๆ ของประเทศและของโลกที่กำลังผันแปรไปอย่างรวดเร็ว ล้วนมีผลกระทบต่อพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้างและพร้อมที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากภายนอกมาปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนการพัฒนาให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ด้วยเหตุนี้ แผนพัฒนาฉบับที่เก้า (พ.ศ. 2545-2549) จึงกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้รองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยมีจุดเน้นในการพัฒนาศักยภาพของคนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2543)

การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่ทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ เป็นคนที่รู้จักคิด วิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อย่างมีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข จากความพยายามในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระยะเวลาที่ผ่านมา มีการออกกฎหมายว่าด้วยการศึกษาของชาติสำหรับใช้เป็นหลักการปฏิรูปการศึกษานอกจากนี้ ยังมีการปฏิรูปหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอนและการปฏิรูปการเรียนรู้ ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยให้การศึกษาเป็นตัวจักรสำคัญในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นที่ถือว่าเป็นปัญหาวิกฤตที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องร่วมมือกันป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยรับผิดชอบและต้องเป็นการแก้ไขที่ให้ผลยั่งยืนในทรงสนของนักวิชาการทางด้านสังคมศึกษานั้น มีเป้าหมายคือการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ จากการศึกษา วิเคราะห์ และนำไปประยุกต์ใช้ โดยการจัดลำดับจากใกล้ตัวไปหาไกลตัว โดยการลำดับตามวัยอันเหมาะสมของนักเรียน ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ระบุถึงการศึกษาในมาตรา 81 ความว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนได้จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมสร้าง

องค์ความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับ การเมือง การปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และพร้อมสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ” (กรมสามัญศึกษา. 2541: 19)

ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 15 กำหนดรูปแบบจัดการศึกษา กำหนดเป็น 3 รูปแบบ คือการจัดการศึกษาในระบบ การจัดการศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ตามหลักการจัดการศึกษาดังกล่าว 1) การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน 2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการจัดการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของแต่ละบุคคลแต่ละกลุ่ม 3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจศักยภาพ ความพร้อมและโอกาสโดยศึกษาจากบุคคลประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 9)

ด้วยเหตุผลหนึ่งจึงมีนักการศึกษาเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ ไว้หลายท่านได้แก่ สิปปนนท์ เกตุทัต (2542 : 15) ได้กล่าวไว้ในหัวใจของการ “ ปฏิรูปการศึกษา คือหัวใจสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของไทยให้ก้าวไกลทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การจัดการศึกษาเป็นที่ยอมรับผิชอบของทางโรงเรียน และให้เป็นหน้าที่รับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ หรือเป็นที่ความรับผิดชอบของทางมหาวิทยาลัยไม่พอ ต้องปฏิรูประบบการจัดการศึกษาทั้งระบบ เพราะพ่อแม่ก็เป็นครู ธรรมชาติก็เป็นครู พระก็เป็นครู ชุมชนก็เป็นครู มดหนึ่งตัวโมเลกุลหนึ่งโมเลกุลก็เป็นครู ฉะนั้นครูจึงมีอยู่ตลอดชีวิต ดังนั้นระบบการศึกษาในปัจจุบันจึงไม่ใช่ระบบที่รวมศูนย์กลางแต่ต้องกระจายอำนาจไปสู่ชุมชน ” ชัยพจน์ รังงาม (2542 : 10) ได้กล่าวถึงแหล่งการเรียนรู้เพื่อเป็นคนรอบรู้ว่า ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องได้รับความรู้จากครูในห้องเรียนเท่านั้นแหล่งเรียนรู้มีอยู่รอบตัว พ่อแม่ ชุมชนที่รู้เรื่องเฉพาะดี เพื่อน สถาบันทางศาสนา การเรียนรู้ด้วยตนเองจากการอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์และการใช้คอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า อินเทอร์เน็ต ก็จะได้ความรู้เองตามต้องการและไม่มีความเครียดเพราะไม่ต้องการท่องจำความรู้ ทั้งนี้เพื่อตอบคำถามครูให้ได้การหาความรู้จึงสนุก ซึ่งสอดคล้องกับที่ ถวิล มาตรการ (2542 : 11) ได้กล่าวไว้ว่านักเรียนไม่ใช่ผู้ที่จะมาคอยรับฟังคำบรรยายจากครูผู้สอนเพียงอย่างเดียว จะต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้แสวงหาความรู้ และสร้างความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้จัดไว้ นักเรียนจะต้องเป็นผู้ค้นหาความรู้ด้วยการปฏิบัติ ด้วยการทดลอง ด้วยการอภิปราย ซักถาม และ

ศึกษาค้นคว้าจากสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน สังคมตลอดจนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ ไอเคนเบอร์รี่. (Ikenberry. 1974 : 17 – 18) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่า มนุษย์ทุกคนอยู่ในสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาต่อเนื่องเป็นการศึกษาตลอดชีวิตเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งมีแหล่งการเรียนรู้มากมาย ได้แก่ บ้าน สถาบันศาสนา สื่อสารมวลชน การทัศนศึกษาท่องเที่ยว การทำงาน และการหาความบันเทิง รวมทั้งในสังคมเมืองใหญ่ศูนย์เยาวชน ก็ยังมีบทบาทหน้าที่ในการศึกษาทางด้านวัฒนธรรมและสังคมแก่คนทั่วไปอีกด้วย

ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 9 (6) กล่าวว่า การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่น ซึ่งในการนี้ พงศ์ศักดิ์ จันทรสุนทร (2542 : 7) ได้กล่าวไว้ในสัมมนาเรื่องการดำเนินงานการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า ในเรื่องเครือข่ายการเรียนรู้ สถานศึกษาจะต้องเป็นผู้สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งบ้าน ชุมชน โรงเรียน สังคม และประเทศทั้งหมดต้องมีการพัฒนาเครือข่ายสารสนเทศ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบันแม้แต่เด็กเล็ก ที่ไม่สามารถมาเรียนที่โรงเรียนก็สามารถเรียนรู้จากคอมพิวเตอร์ ซึ่งอาจจะมีความรู้มากกว่ามาเรียนที่โรงเรียนเสียอีก แหล่งประสบการณ์การเรียนรู้มีความจำเป็นและมีความสำคัญยิ่ง รุ่ง แก้วแดง (2543 : 83) ได้นำเสนอแหล่งประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับนักเรียนอายุระหว่าง 6 – 24 ปี ไว้ 8 แหล่งการเรียนรู้ด้วยกัน คือ 1) สถานศึกษา 2) ครอบครัว 3) สถาบันศาสนา 4) สื่อมวลชน 5) ชุมชน 6) ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 7) เพื่อน 8) อินเทอร์เน็ต

สำหรับการใช้สื่อการเรียนรู้ประเภทแหล่งการเรียนรู้ สถานศึกษาได้แก่ห้องปฏิบัติการทางภาษาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ยังพบปัญหาอยู่มาก เช่น ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านการบริหารจัดการและปัญหาด้านเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์โดยเฉพาะการใช้สื่อเครื่องมือที่ทันสมัย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 81) ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของพิภพ สินธุโคตร (2543 : บทคัดย่อ) พบว่า การใช้ห้องปฏิบัติการทางภาษาของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวังน้อยจังหวัดขอนแก่น โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ว่าที่ร้อยตรีไพโรจน์ พันธุระ (2540 : บทคัดย่อ) และการศึกษาของรุจิรา พริ้งศิรินันท์กุล (2544 : บทคัดย่อ) ในเรื่องการใช้คอมพิวเตอร์ในการบริหารงานของโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์พบว่าปัญหาคือคอมพิวเตอร์ปัจจุบันไม่เพียงพอกับบุคลากร และขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์

แต่สำหรับแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาข้างต้นอันได้แก่ ครอบครัว และชุมชน สถานที่ทำงาน ลานกีฬา แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 123-124 ; อ้างอิงมาจากวิจิตร ศรีสอาน) นี้มีจุดเด่น คือเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ไม่ต้องการปัจจัยพื้นฐานและเทคนิคเป็นพิเศษมากนัก เช่น ไฟฟ้า ระบบเครือข่ายการสื่อสารอีกทั้งผู้สอนไม่ต้องการใช้เป็นพิเศษ แต่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ทันที เช่น การใช้สถาบันศาสนา คือ ศาสนสถานเป็นที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การร่วมพิธีทอดกฐิน การถวายผ้าป่าสวดมนต์ทำวัตรไหว้พระเป็นกิจกรรมที่สามารถปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี นอกนั้นการเรียนรู้โดยการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมมีผลในทางบวกกับพฤติกรรมสื่อสารกลุ่มสัมพันธ์ กระบวนการกล่อมเกลாதงสังคมและสามารถลดความเครียดในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ (อัญธิชา ล้นซ้าย และสมคิด ล้นซ้าย. 2543 : บทคัดย่อ) ของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ที่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 26)การจัดให้นักเรียนได้ออกไปศึกษานอกสถานที่ มีผลทำให้นักเรียนมีความรู้สูงขึ้น และมีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์มากขึ้น ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าการใช้แหล่งการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสำหรับการจัดกระบวนการเรียนรู้ จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนตามความมุ่งหมายของแผนพัฒนาการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรมระยะที่ 9 (2545 - 2549) ซึ่งกำหนดไว้ว่า คนมีความสุข ครอบครัวอบอุ่น การศึกษา ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติ และสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในช่วงชั้นที่ 3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนมีความพร้อมที่จะใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้ง 8 แหล่ง หรือการจัดการเรียนการสอนยังให้ครอบคลุมถึงรูปแบบการจัดการศึกษา ในรูปแบบดังกล่าวข้างต้นที่เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยอาศัยแหล่งการเรียนรู้เพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นการวัดผลจึงเน้นเรื่องพุทธิพิสัยมากทำให้ข้อมูลที่จะมีการรายงานว่านักเรียนบรรลุผลด้านอื่น ๆ มากน้อยเพียงใด และบรรลุโดยความสัมพันธ์ระดับใดกับแหล่งการเรียนรู้ อื่น ๆ จากผลความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูและนักเรียนที่ครู และนักเรียนใช้ในสถานศึกษามากน้อยเพียงใด และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์เพียงใดเพราะผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก สำหรับสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรีและโรงเรียนอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันต่อไปจากความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษามีความต้องการศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียน ที่มีต่อการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในโรงเรียนที่สังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี และโรงเรียนอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูและนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมใน 8 แหล่งการเรียนรู้
2. เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำแนกตามประสบการณ์สอนและขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของนักเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำแนกตามระดับชั้นเรียนและขนาดของโรงเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้คำตอบในประเด็นสำคัญตามความมุ่งหมายของการวิจัยซึ่งประเด็นเหล่านั้นจะเป็นประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ทำให้ทราบว่าครูและนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรีได้ใช้แหล่งการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กับแหล่งการเรียนรู้ 8 แหล่ง ได้แก่ สถานศึกษา, ครอบครัว, สถาบันศาสนา, สื่อมวลชน, ชุมชน, ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม, เพื่อนและอินเทอร์เน็ต มากน้อยเพียงใดข้อมูลในส่วนนี้จะเป็นประโยชน์ เบื้องต้นแก่โรงเรียนและผู้เกี่ยวข้อง

2. ทำให้ทราบว่าครูที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรีได้ใช้ประสบการณ์ประโยชน์ต่อแหล่งการเรียนรู้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับแหล่งการเรียนรู้มีระดับสูงต่ำเพียงใดจะเป็นประโยชน์เบื้องต้นแก่โรงเรียนผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องในการพิจารณาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงของโรงเรียนครูและนักเรียนมากยิ่งขึ้น

3. ทำให้ทราบว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรีใช้แหล่งการเรียนรู้ ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แบ่งตามระดับชั้นเรียน ที่ต่างกันต่อสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ จะเป็นประโยชน์เบื้องต้นแก่โรงเรียน นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4. ผลจากการศึกษาและวิจัยนี้จะทำให้เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี และยังเป็นแนวทางในการวางแผนการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพ ในการให้บริการ แหล่งการเรียนรู้ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมรวมทั้งจะได้นำข้อมูลที่ได้นำมาเป็นแนวทางส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ในกลุ่มอื่น ๆ แบบบูรณาการได้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา

1.1 การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี ซึ่งครอบคลุมแหล่งการเรียนรู้ทั้ง 8 แหล่งได้แก่ 1) สถานศึกษา 2) ครอบครัว 3) สถาบันศาสนา 4) สื่อมวลชน 5) ชุมชน 6) ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 7) เพื่อน 8) อินเทอร์เน็ต

1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจะศึกษาเฉพาะสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระที่ 1 คือ ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรมเท่านั้น

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรได้แก่ครูจำนวน 25 คนที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสังกัดเทศบาล 5 แห่ง และนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลทั้ง 5 แห่ง จำนวน 1,347 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น และ สุ่มแบบอย่างง่าย

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ประกอบด้วย

3.1.1 ครู จำแนกตามสถานภาพได้แก่

3.1.1.1 ประสบการณ์สอน

3.1.1.2 ขนาดของโรงเรียน

3.1.2 นักเรียน จำแนกตามสถานภาพ

3.1.2.1 ระดับชั้น

3.1.2.2 ขนาดของโรงเรียน

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ 8 แหล่ง

3.2.1 สถานศึกษา

3.2.2 ครอบครัว

3.2.3 สถาบันศาสนา

3.2.4 สื่อมวลชน

3.2.5 ชุมชน

3.2.6 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2.7 เพื่อน

3.2.8 อินเทอร์เน็ต

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตรซึ่งมีเนื้อหา 5 สาระได้แก่ 1) ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม การดำเนินชีวิตในสังคม 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ 5) ภูมิศาสตร์ แต่จะศึกษาเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระที่ 1 คือ ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม

2. สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่เป็นอยู่ในการจัดการเรียนการสอนที่ใช้การเรียนรู้ทั้ง 8 แหล่งมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

2.1 แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง สถานที่หรือศูนย์รวมในการจัดกิจกรรมปรับปรุงพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

2.2 สถานศึกษา หมายถึง อาคารสถานที่ พิพิธภัณฑสถานในโรงเรียนที่นำมาใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ได้หรือพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

2.3 ครอบครัว หมายถึง บุคคล สถานที่ต่างใช้งานของนักเรียนซึ่งอาจประกอบด้วย พ่อ แม่ หรือ อาจมีปู่ ย่า ตา ยาย ใช้อาศัยและพฤติกรรมของครอบครัวเป็นแหล่งการเรียนรู้

2.4 สถาบันศาสนา หมายถึง ศาสนาที่ครูและนักเรียนเคารพนับถือรวมถึง ศาสนสถาน ซึ่งเป็นสถานที่ที่ใช้ประกอบศาสนกิจของครูและนักเรียน กำหนดใช้ศาลาวัดโบสถ์ ศาลาการเปรียญ และพระสงฆ์เป็นแหล่งการเรียนรู้

2.5 สื่อมวลชน หมายถึง สื่อประเภทหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เป็นช่องทางในการนำเสนอสาระเรื่องราวต่าง ๆ ไปสู่ผู้เรียนทั้งที่มีอยู่ที่โรงเรียนและที่บ้านนักเรียน หนังสือพิมพ์วิทยุ และโทรทัศน์เป็นแหล่งการเรียนรู้

2.6 ชุมชน หมายถึง แหล่งที่อยู่อาศัยประจำของครูและนักเรียน ใช้ศาลาประชาคม และของชุมชน ตลอดจนภูมิปัญญาผู้นำชุมชน และกิจกรรมของชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้

2.7 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่อยู่รอบ ๆ เราทั้งตัวครูและนักเรียนทั้งเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและเกิดขึ้นโดยการกระทำของมนุษย์สำหรับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใช้สถานที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอสมุด โบราณสถาน โบราณวัตถุและวัดเป็นแหล่งการเรียนรู้

2.8 เพื่อน หมายถึง เพื่อนครูและเพื่อนนักเรียน ใช้อาศัยและพฤติกรรมของเพื่อนเป็นแหล่งการเรียนรู้

2.9 อินเทอร์เน็ต หมายถึง ระบบเครือข่ายความรู้ที่เชื่อมโยงเครื่องคอมพิวเตอร์เข้าด้วยกัน เป็นแหล่งความรู้ข้อมูลจำนวนมากที่ครูและนักเรียนจะนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้โดยใช้ห้อง อินเทอร์เน็ตของโรงเรียนและของร้านบริการอินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งการเรียนรู้

3. นักเรียน หมายถึง นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล เมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

4. ครู หมายถึง พนักงานครูเทศบาลที่ทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองจังหวัด ราชบุรี

5. ประสิทธิภาพการสอน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของครูในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนในสถานศึกษาที่ ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

5.1 ประสิทธิภาพการสอนน้อย หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนไม่เกิน 10 ปี ในโรงเรียนที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่จัดกิจกรรมการ เรียนการสอน

5.2 ประสิทธิภาพการสอนมาก หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในการจัด กิจกรรมเรียนสอนมากกว่า 11 ปี ในโรงเรียนที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่จัดกิจกรรมการ เรียนการสอน

6. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การกำหนดจำนวนนักเรียนคือจำนวนห้องเรียน และจำนวน ครูที่ทำการสอนในสถานศึกษาที่ทำการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขนาด

6.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 500 คน หรือ จำนวนไม่เกิน 25 ห้องเรียน

6.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนเกินกว่า 1,150 คน แต่ ไม่เกิน 1,500 คนหรือจำนวนไม่เกิน 30 ห้องเรียน

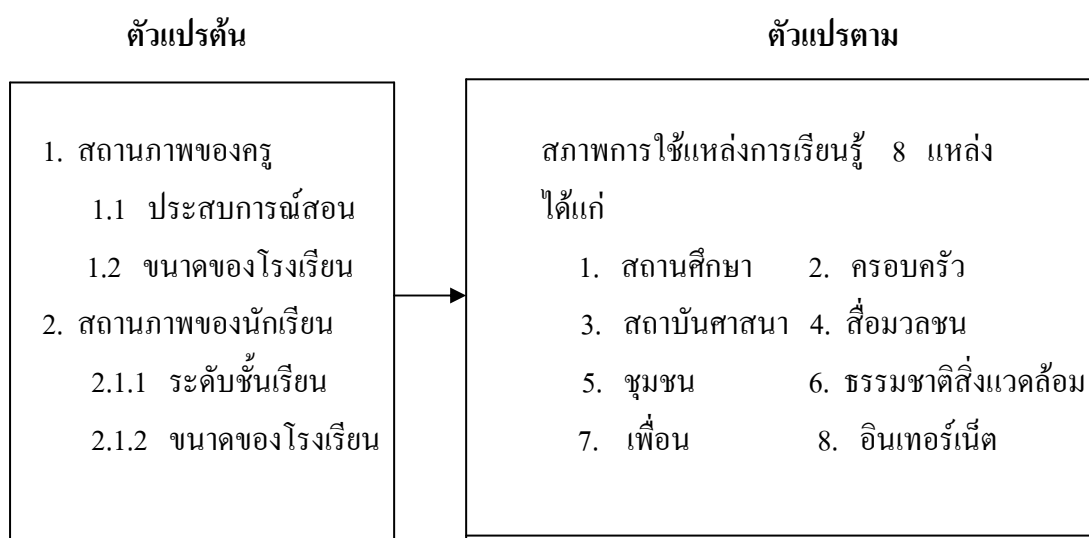
7. ระดับชั้นเรียน หมายถึง ระดับชั้นเรียนที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ได้กำหนดไว้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การใช้แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา 8 แหล่ง รุ่ง แก้วแดง (2543 : 83) ได้นำเสนอ แหล่งประสิทธิภาพการเรียนรู้สำหรับนักเรียนอายุระหว่าง 6-24 ปีไว้ 8 แหล่งการเรียนรู้ที่มีความ สำคัญต่อการเรียนรู้ เพราะถือว่าเป็นตัวเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้ครบองค์ประกอบ สุนน อมรวิวัฒน์. (2544 : 2 - 3)ได้กล่าวไว้ในแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ที่รัฐและประชาชนจัดตั้งขึ้น เช่น อุทยาน

แห่งชาติทางทะเล อุทยานแห่งชาติ ในท้องถิ่นแถบภูเขา ศูนย์เยาวชน ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์ศิลปาชีพ ศูนย์หัตถกรรม ชุมชน หอสมุด ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่เกี่ยวกับพืช สัตว์ ดิน หิน แร่ เป็นต้นแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวตั้งอยู่ทั่วประเทศมีการจัดการที่ดีบรรยากาศน่ารื่นรมย์เหล่านี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา 8 แห่งที่ประกอบด้วย สถานศึกษา ครอบคลุม สถาบันศาสนา สื่อมวลชน ชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อน อินเทอร์เน็ต

จากกรอบแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาการแหล่งการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากและได้คัดสรรสรรค์เฉพาะส่วนซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญของการวิจัยในครั้งนี้ ดังจะนำเสนอโดยลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. ความเป็นมาโดยสังเขปของแหล่งการเรียนรู้
2. สภาพและปัญหาของแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี
3. แนวโน้มของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาตามกรอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนา ฯ เกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ 8 แหล่ง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความเป็นมาโดยสังเขปของแหล่งการเรียนรู้

เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสาระที่ว่าด้วยการเรียนรู้ที่อาศัยกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและกว้างขวางทุกเนื้อหา และในทุกช่วงชั้นของการเรียนรู้เป็นต้นแบบต้องอาศัยสื่อในการจัดกิจกรรม ซึ่งความหมายของเนื้อหา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมซึ่งเป็นการบูรณาการกันระหว่างวิชาสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์เข้าด้วยกันแบบวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม (ณัฐพงษ์ เจริญพิทย์. 2542 : 6 – 9)

การศึกษาของไทยมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เริ่มนับตั้งแต่สมัยที่ยังไม่มีการตั้งชื่อว่า “การประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา” เนื่องจากการศึกษาของไทยในสมัยนั้นยังไม่มีระบบหรือแบบแผน ไม่มีโรงเรียนหรือหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดการศึกษา ไม่มีแบบเรียน ไม่มีครูมีอาชีพ และไม่มีแผนหรือหลักสูตรการศึกษาเหมือนปัจจุบัน เพราะการจัดการศึกษามีผลสืบเนื่องจากการทะนุบำรุงและส่งเสริมด้านศาสนาจริยธรรมศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี (กานต์ กุณาศล. 2542 : 11)

พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์ และคณะ (2540 : 86 – 90) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องพัฒนาการด้านการศึกษาไทยระหว่างปี พ.ศ. 2489 – 2538 : การประถมศึกษา ได้กล่าวถึงหลักสูตรการศึกษาหลายฉบับดังนี้

หลักสูตรการศึกษาปี พ.ศ. 2480 เป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหา และวิธีการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำ ไม่ได้คำนึงถึงหลักจิตวิทยาในการเรียนการสอน ให้เด็กเรียนรู้หลายวิชาและไม่ได้เน้นสายอาชีพ การจัดการศึกษาเน้นจุดเด่นองค์สามคือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา และพลศึกษาใช้เวลาเรียนประถมศึกษา 4 ปีและมัธยมศึกษา 3 ปี ใช้เวลาเรียนสัปดาห์ละ 28 ชั่วโมง และนักเรียนต้องเรียนศึกษา 11 วิชา

หลักสูตรการศึกษาปี พ.ศ. 2491 ความมุ่งหมายของหลักสูตรฉบับนี้เน้นให้เด็กอ่านออกและเขียนได้โดยรวดเร็ว วิชาที่ต้องศึกษามีมากถึง 12 วิชา โดยใช้เวลาศึกษา 28 ชั่วโมง หลักสูตรฉบับนี้จะมีการกำหนดรายวิชาและอัตราเวลาเรียนที่แตกต่างไปจากเดิมคือเปลี่ยนวิชาความรู้เรื่องเมืองไทย เป็นวิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ให้เป็นไปตามแบบสากล

หลักสูตรการศึกษาปี พ.ศ. 2503 หลักสูตรการศึกษานี้มีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีลักษณะเกี่ยวกับความเจริญแห่งตนมนุษยสัมพันธ์ ความสามารถในการครองชีพและความรับผิดชอบตามหน้าที่พลเมือง หลักสูตรฉบับนี้เน้นด้านอารมณ์มาก ส่วนด้านพฤติกรรม ด้านความรู้ และทักษะมีน้อย มีการหลอมวิชาต่าง ๆ เป็นหมวดวิชา การจัดการศึกษายังเน้นองค์สี่ คือ จริยศึกษา พุทธิศึกษา พลศึกษา และวิชาหัดศึกษา

หลักสูตรการศึกษาปี พ.ศ. 2521 หลักสูตรการศึกษานี้มีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต กำหนดการของหลักสูตร มุ่งให้เป็นการศึกษาเพื่อปวงชนและสร้างเอกภาพของชาติ โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียนให้มีคุณธรรม รู้จักคิดวิจารณ์ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ขณะเดียวกันยังเน้นให้มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ทักษะทางภาษา คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และการแสวงหาความรู้ หลักสูตรฉบับนี้ในส่วนของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีสาระที่เป็นข้อบกพร่อง คือ เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นประโยชน์ดี แต่เรื่องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์มีค่อนข้างจะน้อย

หลักสูตรการศึกษาปี พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง ปี พ.ศ.2533) รูปแบบของหลักสูตรการศึกษานี้มีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับสังคมธรรมชาติ และเน้นให้มีนิสัยใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ หลักสูตรฉบับนี้ได้ปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคมของประเทศ เพราะสภาพสังคมวิทยาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วระบบคอมพิวเตอร์เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตประจำวันมากขึ้น และการหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งมีผลกระทบต่อค่านิยม คุณภาพชีวิต จริยธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และสิ่งแวดล้อมจึงสมควรที่จะปรับปรุง ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงต้องเพิ่มเนื้อหาที่เป็นวิทยาศาสตร์ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ให้มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เจตคติ และค่านิยมต่าง ๆ มากขึ้น

ด้วยหลักสูตรการศึกษาของไทยในอดีต ได้กล่าวถึงสาระวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้อย่างชัดเจน แต่จัดเป็นการศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อมของสังคม และได้มีการพัฒนาเนื้อหาของหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และมีการสอนเป็นขั้นเป็นตอนโดยศึกษาจากสังคมวิทยา คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีการเรียนรู้จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติเรื่อยมาเป็นระยะมีการปฏิรูปการเรียนการสอนของครูและเทคโนโลยี ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อสร้างองค์ความรู้ขึ้นให้ และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้มาบูรณาการกับชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 รูปแบบของหลักสูตรการศึกษาจัดเป็นช่วงชั้น เป็นหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษามีช่วงชั้นจัดเป็นช่วงชั้นละ 3 ปี เน้นการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ ความสามารถ มีความคิดเป็นคนดี มีคุณธรรมและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นวิชาที่ว่าด้วยการดำรงชีวิตสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งมีความครอบคลุมอยู่ในเนื้อหาสาระและกิจกรรมอย่างกว้างขวางในทุกช่วงชั้นตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 1 ถึงช่วงชั้นที่ 4 ซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับเนื้อหาชีวิตและการดำเนินชีวิตในสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมีสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญของการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คือหนังสือเรียนและแบบฝึกหัดของการเรียนสาระสังคมศึกษา ต้องมีชีวิตชีวา มีสีสันของกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน เครื่องมืออุปกรณ์การเรียนการสอน อาจจะมีตั้งแต่แบบง่าย ๆ จำพวกกระดาษ ดินสอไปจนถึงอุปกรณ์การสื่อสารเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ บุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนั้นการให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ก็ถือว่าเป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญด้วย (กรมวิชาการ, 2545 : 221)

1.1 สภาพทั่วไป

หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยรวมของการศึกษาท้องถิ่น ในระดับเทียบเท่าเขตพื้นที่คือสำนักงานกองการศึกษาเทศบาลเมืองราชบุรีตั้งอยู่ ถนนศรีสุริยวงศ์ ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70000

1.1.1 จำนวนสถานศึกษา

สำนักงานกองการศึกษาเทศบาลเมืองราชบุรี ตั้งอยู่ถนนศรีสุริยวงศ์ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้น เพื่อดูแลการศึกษาท้องถิ่นในระดับเทศบาลเมืองราชบุรี ซึ่งมีโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรีเป็นจำนวน 5 โรงเรียน

ตาราง 1 จำนวนสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี

ลำดับที่	ชื่อสถานศึกษา	ที่ตั้ง	เขตเทศบาล
1	โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดสัตตนารถฯ)	ถ. สัตตนารถฯ	ต. หน้าเมืองเขตเทศบาล
2	โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดช่องลม)	ถ. วรเดช	ต. หน้าเมืองเขตเทศบาล
3	โรงเรียนเทศบาล 3 (วัดเทพอวาส)	ถ. มนตรีฯ	ต. หน้าเมืองเขตเทศบาล
4	โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดมหาธาตุ)	ถ. เขาวง	ต. หน้าเมืองเขตเทศบาล
5	โรงเรียนเทศบาล 5 (พหลโยธินฯ)	ถ. เพชรเกษม	ต. หน้าเมืองเขตเทศบาล

1.1.2 จำนวนพนักงานครู และบุคลากรในสถานศึกษา

สำนักงานเทศบาลเมืองราชบุรีมีพนักงานครูเทศบาลและบุคลากรในโรงเรียนจำนวน 25 คน ดังนี้

ตาราง 2 จำนวนพนักงานครูเทศบาล และบุคลากรในสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี

ลำดับที่	ชื่อสถานศึกษา	จำนวนครู	จำนวนบุคลากร	รวม
1	โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดสัตตนารถฯ)	45	3	48
2	โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดช่องลม)	46	3	49
3	โรงเรียนเทศบาล 3 (วัดเทพอวาส)	47	4	51
4	โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดมหาธาตุ)	44	4	48
5	โรงเรียนเทศบาล 5 (พหลโยธิน)	54	6	60
รวม		236	20	256

1.1.3 จำนวนนักเรียน

สำนักงานเทศบาลเมืองราชบุรีมีนักเรียนในสถานศึกษาในโรงเรียนเทศบาลเมืองราชบุรี เป็นจำนวน 4,821 คน ดังนี้

ตาราง 3 จำนวนนักเรียนในระดับต่าง ๆ

ลำดับที่	ชื่อสถานศึกษา	ระดับชั้น					รวม
		ก่อนประถม	ป.1-3	ป.4-6	ม.1-3	ม.4-6	
1	โรงเรียนเทศบาล 1)	156	232	248	214	-	850
2	โรงเรียนเทศบาล 2	159	238	298	210	-	915
3	โรงเรียนเทศบาล 3	152	243	294	326	-	1,015
4	โรงเรียนเทศบาล 4	153	235	295	284	-	931
5	โรงเรียนเทศบาล 5	168	245	302	351	44	1,110
รวม		788	1,293	1,437	1,349	44	4,821

แหล่งการเรียนรู้

คำว่าแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง หน่วยงานหรือสถาบันกลางที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดสภาพการเรียนรู้การสอนให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการจัดเก็บการบริการและการใช้ทรัพยากรในการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ถูกจัดเก็บตามประเภทและชนิดของแหล่งการเรียนรู้รวมถึงการจัดบริเวณที่เป็นสัดส่วนไว้สำหรับความต้องการในการใช้แหล่งการเรียนรู้ หน่วยงานประเภทนี้อาจจะเรียกได้ว่าแหล่งของทรัพยากรการเรียนรู้ (Learning Resources Center) หรือเรียกว่า ศูนย์สื่อการศึกษา (Educational Media Center) (UNESCO. 1987 : 46)

หน่วยงานการเรียนรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ามิใช่เป็นเพียงการนำเอาสื่อทุกประเภทมาจัดรวมไว้เพื่อบริการทุกประเภทมาจัดรวมไว้ในสถานที่แห่งเดียวกันเท่านั้น การนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมหรือ อินเทอร์เน็ตย่อมต้องอาศัยทั้งความรู้และประสบการณ์ในการใช้ที่มีประสิทธิภาพสื่อหรือ แหล่งการเรียนรู้แต่ละประเภทย่อมมีคุณค่าที่แตกต่างกัน แต่โดยส่วนรวมแล้วสื่อการเรียนรู้หรือแหล่งการเรียนรู้มีคุณค่าดังที่คณะกรรมการทางด้านเทคโนโลยีทางการเรียนการสอนแห่งสหรัฐอเมริกา(The Commission on Instructional Technology. 1969) ได้สรุปผลจากการวิจัยเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยเน้นหนักเกี่ยวกับคุณค่าของสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1) แหล่งการเรียนรู้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น และจะช่วยให้การเรียนรู้ดำเนินไปอย่างรวดเร็วผู้สอนสามารถใช้เวลาได้อย่างคุ้มค่า และสามารถถ่ายทอดการเรียนรู้ได้มากขึ้น

2) แหล่งการเรียนรู้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาเพื่อช่วยให้มีการเรียนรู้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลได้มากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนได้หลายวิธี ตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถ

3) แหล่งการเรียนรู้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ ครูที่ทำการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาจะใช้แหล่งเรียนรู้มากยิ่งขึ้นทั้งนี้เพราะเทคโนโลยีทางการสอนได้นำเอาการวางแผนการเรียนรู้อันสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์นำมาใช้ได้แก่การให้กำลังใจ และการเสริมแรง การให้รางวัลเพื่อการเรียนรู้

4) แหล่งการเรียนรู้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น ช่วยให้การเรียนการสอนได้ผลดียิ่งขึ้นโดยการนำเอาวิธีการ สื่อความหมายแบบใหม่มาใช้ในการใช้สื่อการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ให้ชุมชนช่วยสอน ให้เพื่อนช่วยสอน ให้ครอบครัวช่วยสอน ให้อินเทอร์เน็ตช่วยสอน หรือสิ่งที่อยู่ห่างไกลเข้ามาดูใกล้ ๆ สามารถย่นเวลาของภาพและเสียงได้ สามารถขยายสิ่งที่เล็กเกินหรือย่อสิ่งที่ใหญ่เกินได้ สามารถทำสิ่งที่ยากซับซ้อนให้เห็นและเกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น

5) แหล่งการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนมีความเสมอภาคทางการศึกษาการนำสื่อ หรือแหล่งการเรียนรู้มาใช้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ๆ

ในการนำเอาแหล่งเรียนรู้มาช่วยให้เกิดการศึกษา เพื่อประโยชน์ของการเรียนรู้ในเรื่องการเรียนการสอนนับเป็นความพยายามของมนุษย์ ที่ต้องการแก้ปัญหาของการจัดการศึกษาอย่างมีระบบ และการมีแหล่งการเรียนรู้เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับแหล่งเรียนรู้บางแห่ง เช่น สถานศึกษา ทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงถือได้ว่า เป็นระบบย่อยที่มีความสำคัญระบบหนึ่งในระบบการศึกษาสำหรับปัญหาพื้นฐานในการให้บริการแหล่งเรียนรู้มิใช่อยู่ที่การจัดระบบ แต่อยู่ที่การจะใช้แหล่งเรียนรู้มากน้อยเพียงใดนั่นคือการจัดระบบการเรียนการสอน เพื่อการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สอนมีความรู้ความสามารถและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการสอน โดยการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้ามาใช้ในการกระบวนการเรียนการสอน

2. สภาพปัญหาของแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี

การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของสถานศึกษาในโรงเรียนที่ สังกัดเทศบาล เมืองราชบุรี ตามหลักสูตรการศึกษาฉบับปี พ.ศ. 2521 ได้มีการจัดการศึกษาใน รูปแบบของกลุ่มวิชาต่าง ๆ คือ 1) กลุ่มวิชาทักษะ ได้แก่ วิชาภาษาไทย และวิชาคณิตศาสตร์ 2) กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับระดับประถมฯ และวิชาสังคมศึกษาสำหรับระดับชั้นมัธยม

ศึกษา 3) กลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย และ 4) กลุ่มวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ ในส่วนของกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในระดับชั้นประถมศึกษา และวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีเนื้อหาที่ครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรม ที่ต้องอาศัยแหล่งการเรียนรู้เพื่อช่วยให้การปฏิบัติการสอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หรือวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร อย่างไรก็ตามมีนักการศึกษาและนักวิชาการได้พูดถึงหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาไว้ดังนี้

บุรินทร์ ทองแมน และคณะ (2535 : 58-59) กล่าวว่าหลักสูตรการเรียนการสอนและสภาพปัญหาของกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหรือสังคมศึกษาให้การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาปี พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ต้องใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธีให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นฝึกให้หัดคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์การดำเนินชีวิตประจำวัน โดยครูพิจารณาวิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์และลักษณะของเนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบค้นคว้า แก้ปัญหาอภิปราย การทำงานกลุ่ม และปฏิบัติการดำเนินการ สอนต้องให้สัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มวิชา ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรจึงต้องจัดแบบกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ ช่วยเพิ่มเนื้อหาวิชา

สังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตกำหนดเนื้อหาวิชาสังคม ที่จะให้นักเรียนเรียนเรื่องอะไร ในปริมาณมากน้อยเท่าใดนั้น เป็นภาระหน้าที่ครูผู้สอนที่จะจัดเนื้อหาสาระ ในรายละเอียดของเนื้อหาวิชาสังคมที่อาศัยแหล่งการเรียนรู้มาสอนนักเรียนอีก ทั้งในความเป็นธรรมชาติวิชาของสังคมศึกษาไม่มีวัตถุประสงค์ให้นักเรียน จำเนื้อหาสาระที่บอกอธิบายเพียงอย่างเดียวแต่มีวัตถุประสงค์ใหญ่ คือ ให้ผู้เรียนมีทักษะในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้สำหรับใช้เป็นพื้นฐานในการสืบค้นและค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองต่อไปแต่ถ้าครูผู้สอนใช้เพียงเน้นเนื้อหาสาระอย่างเดียวผลที่เกิดขึ้นนักเรียนจะจดจำเนื้อหาได้เก่ง แต่หาความรู้ใส่ตัวเองไม่เป็นด้วยเหตุนี้ การให้ความรู้ด้านสังคมศึกษา โดยผ่านกระบวนการทางสังคมวิทยาจึงเป็นสิ่งมีคุณค่าเพราะเป็นการสร้างปัญหาให้เขาได้รู้จักคิดเป็น ปฏิบัติได้อย่างแท้จริง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาเป็นวิธีการสำคัญของครู ที่ใช้เครื่องมือในการเสาะแสวงหาความรู้ที่ซ่อนเร้นอยู่ในธรรมชาติด้วยการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม ไม่เพียงแต่ใช้สอนในวิชาสังคมศึกษาเท่านั้น แต่สามารถนำไปบูรณาการนำไปฝึกแก้ปัญหาในการเรียนการสอนใน กลุ่มวิชาประสบการณ์อื่น ๆ ได้อีกด้วย

สภาพการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นทักษะกระบวนการของผู้เรียนเป็นสำคัญในสถาน

ศึกษาของโรงเรียนเทศบาลสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี ในปัจจุบันยังมีปัญหาหลายอย่างแต่ปัญหาส่วนใหญ่อาจเกิดจากครูผู้สอนเช่น วิชาสังคมศึกษาการนิเทศติดตามผลการเรียนการสอนคือ ศึกษาวิเคราะห์ การศึกษาเทศบาลเมือง และระดับกรม คือสำนักส่งเสริมการศึกษาส่วนท้องถิ่นกรมการส่งเสริมปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทยแต่ในขณะเดียวกันกระทรวงวัฒนธรรมโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ก็ติดตามนิเทศก์สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม และจริยธรรม ในสาระ การเรียนรู้ สังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรมทางหน่วยงานราชการ ติดตามนิเทศก์การสอนและติดตามปัญหา ความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษาอยู่เสมอ จะพบได้ว่าส่วนหนึ่งที่ทำให้การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายในด้าน การพัฒนานักเรียนให้คิดเป็นทำเป็นแก้ปัญหาเป็น นั้น อาจจะไม่ใช่ใจกระบวนการในการอ่านคิด วิเคราะห์ เพราะอ่อนในเรื่องของภาษาไทย

สถานที่แหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ หรือแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้นับเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเรียนการสอนซึ่งจะต้องมีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาและทางด้านการบริการแหล่งการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบการบริการสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ ในรูปการของแนะนำ ให้คำปรึกษาหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาการเรียนการสอนด้วยวิธีใดก็ตาม นับว่าสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่ดีจะส่งผลถึงการพัฒนาการศึกษาที่ดีตามไปด้วย สุรัช สิกขามันต (2528 : 15) ได้กล่าวไว้ว่าการใช้แหล่งการเรียนรู้ หรือแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้สามารถทำได้ในขอบข่าย ต่อไปนี้

- 1) การให้คำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยอาศัย แหล่งการเรียนรู้เป็นสื่อการค้นคว้า
- 2) การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้แหล่งทรัพยากรบุคคลและสื่อต่างให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายทางการที่กำหนดไว้
- 3) การจัดระบบบริการแหล่งการเรียนรู้แก่ผู้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้ใช้ได้รับความสะดวกและรวดเร็ว
- 4) การจัดระบบการประเมินการใช้บริการ การผลิตและกระบวนการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้แหล่งการเรียนรู้ของการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาในระดับเทศบาลหลักสูตรการศึกษาปี พ.ศ. 2521 จัดเป็น 4 กลุ่มวิชาการผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการคือผลการประเมินคุณภาพของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาดังกล่าวนักเรียนชั้น ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดเทศบาลในระดับจังหวัดพบว่า

วิชาสังคมศึกษา คะแนนประเมินยังอยู่ในเกณฑ์ไม่น่าพอใจ กล่าวคือผลการประเมินในระดับประเทศ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2537-39 คะแนนเฉลี่ยเทียบ 10 คะแนน ได้ 5.12 , 5.16 และ 5.20 ตามลำดับ และผลการประเมินคุณภาพนักเรียนระดับจังหวัดตั้งแต่ปีการศึกษา 2537 - 2539 คะแนนเฉลี่ยเทียบ 10 คะแนนได้ 5.22 , 5.26 และ 5.31

เมื่อเทียบผลการประเมินในหลักสูตรการศึกษาปี พ.ศ.2521 กับหลักสูตรศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นเป็นการประเมินผลของสำนักงานศึกษานิเทศก์เทศบาลเมืองราชบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 - 2547 คะแนนเฉลี่ยเทียบ 10 คะแนนได้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 4.50 , 5.66 และ 5.68 ในระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 คะแนนเฉลี่ยเทียบ 10 คะแนนได้ในระดับ 5.21 , 6.50 ในปีการศึกษา 2546-2547 ปัญหาที่ทำให้คนทั่วไปขาดความรู้ทางด้านสังคมวิทยาและสังคมศาสตร์ การที่วัฒนธรรมไทยไม่ได้ เป็นบ่อเกิดของระบบความคิดที่นำมาพัฒนาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จึงประสบปัญหาว่าความรู้ ความคิดที่ว่าเป็นสิ่งที่นำมาจากข้างนอกอาจมองเห็นว่ามีขีดจำกัดกับระบบความคิดแบบเดิม ที่เป็นส่วนประกอบของวัฒนธรรมเดิม จึงทำให้การเรียนการสอนยังเป็นแบบเดิม ยังมีอีกสาเหตุหนึ่ง คือการสอนการเรียนปัจจุบันยังขาดความสัมพันธ์กับชีวิตจริงจากภายนอกห้องเรียน การศึกษาวิชา สังคมศึกษาเท่าที่เป็นอยู่ ในลักษณะที่ครูป้อนความรู้ให้นักเรียนแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึง ความรู้นั้นจะมีความหมาย หรือมีชีวิตได้ก็ต่อเมื่อเป็นผลจากการที่ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้นั้น ไป ปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกหรือสภาพแวดล้อมของตัวเอง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2541 : 23-24) อย่างไรก็ตามเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาเกิดขึ้นแบบสมบูรณ์ การปฏิรูปการเรียนรู้ไม่ว่า จะเป็นระบบการเรียนการสอน วิธีการสอนของครูรวมทั้งหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับ โรงเรียนก็จะได้รับการปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยยิ่งขึ้น ปัญหาที่เคยประสบพบเห็น ในการเรียนกา สอนที่ผ่านมาคงจะได้รับแก้ไขอย่างถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลให้คุณภาพของผู้เรียนวิชาสังคมศึกษาสูงขึ้น ด้วย

กรมวิชาการ.(2544 : 221)กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกสื่อและแหล่งการเรียนรู้ให้แก่แหล่ง การเรียนรู้ที่สามารถสนองมาตรฐาน มาตรฐานการเรียนรู้และเป้าหมายของโรงเรียนคือสื่อและแหล่ง การเรียนรู้ต่าง ๆ ต้องอ้างอิงมาตรฐานที่วางไว้ได้ว่าสอดคล้องกับมาตรฐานในเรื่องใดบ้าง สาระใน สื่อเหล่านั้นสะท้อนให้ผู้เรียนได้เข้าใจสภาพสังคมวัฒนธรรมที่หลากหลาย ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ พัฒนาทักษะการตัดสินใจแก้ปัญหา ส่งเสริมการคิดวิจารณ์ญาณ และความคิดแบบสร้างสรรค์ พร้อม กับส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี การเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมต่อสังคม แหล่งการเรียนรู้จะ ให้สาระความรู้ทั้งในแนวลึกและกว้างขวาง ตลอดถึงเนื้อหาสาระที่ถูกต้องทันสมัย และเป็นปัจจุบัน ทั้งนี้จะต้องเอื้อในสาระความรู้ให้เกิดการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ ทั้งทางด้าน

สังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์และทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีมีการตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และครู เหมาะสมกับวัยวุฒิภาวะและความสามารถของผู้เรียน ทั้งนี้แหล่งการเรียนรู้สมควรจะอยู่ในรูปแบบจัดเตรียมให้ครูเห็นแนวทางการนำไปใช้สอนการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการทบทวนขยายประสบการณ์ การนำความรู้ไปใช้และประเมินแนวคิด ทักษะ ค่านิยม จริยธรรม ที่เอื้อต่อการให้ครูออกแบบการสอน ที่สนองรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน ทั้งนี้เป็นการเอื้อแบบการให้ครูออกแบบการสอนที่บูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้

3. แนวโน้มของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาตามกรอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวทางการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้มีคุณภาพในทุกรายวิชาและทุกช่วงชั้นปีได้นั้นจะต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของตนเองพัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่เรียน ผู้เรียนต้องได้เรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมทั้งในส่วนกว้างและส่วนลึก โดยหลักการเรียนการสอนของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ (คู่มือหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช. 2544 : 200) ได้แก่

1. จัดการเรียนการสอนที่มีความหมายโดยเน้นแนวคิดที่สำคัญ ๆ ที่จะให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ทั้งในและนอกห้องเรียนได้ เป็นแนวคิด ความรู้ที่คงทนยั่งยืนมากกว่าที่จะศึกษาในสิ่งที่เป็นเรื่องหาข้อเท็จจริงที่มากมายแต่ไม่เป็นแก่นสารด้วยการจัดกิจกรรมที่มีสาระและความหมายต่อผู้เรียน และด้วยการประเมินผล ที่ทำให้ผู้เรียนต้องใส่ใจในสิ่งที่เรียน เพื่อแสดงให้เห็นว่าเขาได้เรียนรู้และสามารถทำอะไรได้บ้าง

2. จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการเริ่มตั้งแต่หลักสูตร หัวข้อที่จะเรียนเชื่อมโยงเกี่ยวกับเหตุการณ์พัฒนาการต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้นในโลกเข้าด้วยกันบูรณาการความรู้ทักษะ ค่านิยม และจริยธรรม ลงสู่การปฏิบัติจริงด้วยการใช้แหล่งการเรียนรู้คือสื่อทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับวิชาต่าง ๆ

3. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา ค่านิยม จริยธรรม จัดหัวข้อหน่วยการเรียนรู้ที่สะท้อน ค่านิยม จริยธรรม ปทัสถานในสังคม การนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิต ช่วยผู้เรียนให้คิดอย่างมีวิจารณญาณตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ยอมรับและเข้าใจในความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

4. จัดการเรียนการสอนที่ท้าทาย คาดหวังให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งในส่วนตัวตนและการเป็นสมาชิกกลุ่มให้ผู้เรียนได้ใช้วิธีการสืบเสาะ จัดการเรียนการสอนจัดการเรียนรู้ของตนเองใส่ใจและเคารพในความคิดของผู้เรียน

5. จัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติทำให้ผู้เรียน ได้มีพัฒนาการตัดสินใจสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง จัดการตัวเองได้มีวินัยในตัวเองทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต เน้นรูปการจัดกิจกรรมที่เป็นจริง เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ ความสามารถไปใช้ในชีวิตจริง

ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะต้องมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนเรียนรู้ได้ถึงแม้ว่าผู้เรียนจะมีความแตกต่างกันทางด้านปัจเจกบุคคลแต่ก็สามารถบรรลุเป้าหมายแห่งความสำเร็จได้ในระดับเดียวกันแต่อาจจะต่างกันในเรื่องระยะเวลา

การจัดกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นั้นครูผู้สอนจะต้องใช้วิธีสอนที่หลากหลายผสมผสานกันเหมือนกับการสอนอื่น ๆ เพราะเหตุว่าไม่มีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียวการสอนที่ดี คือการสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์การสอนที่ดีจะเหมาะสมกับบุคลิกภาพสมรรถภาพของครูผู้สอน ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนในปัจจุบัน การพัฒนารูปแบบการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับครูผู้สอนซึ่งมีบุคลิกต่างกันตัวผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน และบริบทที่แตกต่างเป็นสิ่งที่ทำได้ ครูผู้สอนและผู้เรียนบางกลุ่มอาจชอบใช้วิธีสอนเป็นรายบุคคล ครูผู้สอนบางกลุ่มอาจใช้การสอนแบบการอภิปรายทำงานเป็นกลุ่ม และครูสอนบางคนและผู้เรียนบางกลุ่มอาจชอบใช้ทั้งสองวิธี อย่างไรก็ตามตัวครูผู้สอนเองก็จะต้องมีความยืดหยุ่นใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนพร้อมทั้งมีการวางแผนการสอนแบบแยกรายวิชา

การสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ด้วยวิธีบูรณาการนั้นมีเหตุผลที่สนับสนุนอย่างน้อย 3 ประการ คือ ความเหมาะสมทางด้านปรัชญา ความเหมาะสมทางด้านจิตวิทยาความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของความรู้สมัยใหม่

1. เหตุผลในด้านปรัชญา เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนภาคบังคับนั้น เรื่องที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และต้องมีประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้เรียนและสังคมโดยรวมและผู้เรียนเองก็ต้องการความเข้าใจ สิ่งที่เขาถูกบังคับให้เรียนนั้นจะต้องเกิดประโยชน์แก่ตัวเขาไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ดังนั้นการเรียนจึงมุ่งเน้นแบบบูรณาการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งในการพัฒนาตนเองและส่วนร่วม

2. เหตุผลทางด้านความเหมาะสมทางด้านจิตวิทยาการสอนแบบบูรณาการเป็นการสอนที่พยายาม ที่จะตอบสนองธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก เนื่องจากเด็กมักจะมองโลกเป็นหน่วยเดียว แต่มักจะตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับทุกวิชา ดังนั้นบทบาทของครูผู้สอนที่ควรจะทำคือครูผู้สอนควรจะต้องจัดประสบการณ์และช่วยชี้แนะ ช่วยเหลือวิธีการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่มาจากความรู้หลาย ๆ ด้านหลายวิชา รวมทั้งขั้นตอนในกระบวนการศึกษาค้นคว้าให้แก่ผู้เรียนด้วย

3. เหตุผลในด้านความสอดคล้องของเนื้อหาวิชาความรู้ ปัจจุบันวิชาต่าง ๆ จะมีการเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกันทำให้เกิดวิชาใหม่ ๆ ขึ้นหลายวิชาเช่น ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์

การเกษตร ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจเป็นต้น และโดยเฉพาะคำว่า “กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม” ซึ่งดูเหมือนว่าเป็นวิชาที่ประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ ที่แยกเป็นอิสระต่อกัน แต่ละวิชานั้นก็ยังมีเนื้อหาจากหลายสาขาวิชาอยู่ด้วย ดังนั้นนักสังคมศาสตร์และนักวิทยาศาสตร์มีความเห็นร่วมกันว่า จำเป็นต้องผสมผสานความรู้และวิธีการของทั้ง 2 สาขาเข้าด้วยกันเพื่อการศึกษาพัฒนาวิชาความรู้ในแต่ละสาขาดังกล่าว

มาตรฐานการเรียนรู้เป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected learning Outcomes) ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความคิด ทักษะ และกระบวนการที่มีเจตคติ คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ตามแบบมาตรฐานเดียวกับนานาชาติ และสอดคล้องกับ สังคม วัฒนธรรมมาตรฐานการเรียนรู้เป็นกรอบสำหรับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของแต่ละสถานศึกษาและเพื่อเป็นกรอบในการเทียบความรู้ ในกรณีที่มีการโยกย้ายสถานศึกษารวมถึงการเทียบความรู้ในการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

4. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ทั้ง 8 แหล่ง

ที่ผ่านมาสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญของการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ ของสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คือหนังสือหรือแบบเรียนที่ประกอบด้วยแบบฝึกหัด แต่การเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมต้องมีกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนที่เป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ เช่น ห้องเรียน ควรประกอบด้วย สื่อ อุปกรณ์การเรียนแบบต่าง ๆ มีผนังห้องไว้จัดแสดงผลงานต่าง ๆ มีลูกโลก แผนที่ให้ผู้เรียนได้สัมผัสจับต้องได้ มีแหล่งความรู้เอกสารหลักฐาน ทั้งที่เป็นแหล่งปฐมภูมิ ทุติยภูมิ ของจำลอง ของจริง ภาพงานศิลปะ คนตรี วรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา มีสื่อประกอบคอมพิวเตอร์ สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ซอฟต์แวร์เพื่อการสืบค้นข้อมูล และสื่อต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อให้เรียนรู้สิ่งที่เป็นไปตามสภาพที่เป็นจริง สื่อการเรียนรู้บางอย่าง ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมกลับไปบ้านได้ เพื่อให้เขาเข้าไปเรียนศึกษาร่วมกันกับคนในครอบครัวโดยถือว่าสมาชิกในครอบครัวก็เป็นแหล่งการเรียนรู้อีกหนึ่งแหล่งหนึ่ง

การเรียนการสอนแต่เดิมมาเรามักจะให้ความสำคัญเพียงแค่ว่าภายในห้องเรียน โดยมีครูเป็นผู้สอนมากที่สุดทั้ง ๆ ที่แหล่งการเรียนรู้มีมากมาย ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและตลอดชีวิต แนวความคิดในส่วนนี้ ดร.รุ่ง แก้วแดง ได้เคยเสนอไว้ในหนังสือเรื่อง ปฏิวัติการศึกษาไทย ว่า แหล่งการเรียนรู้สำหรับเด็กในวัยอายุ 6 – 24 ปี นั้นมีอยู่ด้วยกัน 8 แหล่ง ได้แก่ 1) สถานศึกษา 2) ครอบครัว 3) สถาบันศาสนา 4) สื่อมวลชน 5) ชุมชน 6) ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 7) เพื่อน 8) อินเทอร์เน็ต

4.1 สถานศึกษา

สถานศึกษาหรือโรงเรียนนับว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาในระบบโรงเรียน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุด เพราะกิจกรรมการศึกษาที่แท้จริงหรือการสอนที่แท้จริงนั้นเกิดขึ้นที่โรงเรียน

รุ่ง แก้วแดง (2543 : 253) ได้กล่าวถึงสถานศึกษาและการบริหารงานในสถานศึกษา สถานศึกษาทุกระดับจะต้องมีความเป็นอิสระในการจัดการศึกษาของตนเอง ทั้งในเรื่องบุคลากร และงบประมาณเพื่อการศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน ยกเว้นการกำหนดอัตราเงินและค่าจ้าง ส่วนอาจารย์ใหญ่มาจากการสรรหาของกรมการบริหารโรงเรียนซึ่งโรงเรียนขนาดใหญ่บริหารโดยอิสระได้ โดยให้บริหารโดยคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วยผู้แทนชุมชนและผู้ปกครอง 3-7 คน ผู้แทนครู 1 คน และผู้แทนนักเรียน 1 คน (เฉพาะระดับมัธยมศึกษา) โดยมีผู้บริหารเป็นกรรมการ และเลขานุการคณะกรรมการมีหน้าที่อำนวยความสะดวก เรื่องหลักสูตร การบริหารบุคลากร การเงิน และทรัพย์สินเพื่อจัดการศึกษาให้เป็นไปตามแนวการศึกษาแห่งชาติ นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และธรรมนูญโรงเรียน ตลอดจนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการทางการศึกษาของชุมชน

4.2 ครอบครัว

ครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมที่มีขนาดเล็กที่สุด ในอดีตครอบครัวถือเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในทุก ๆ ด้าน ในสังคมเกษตรกรรมนั้นครอบครัวเป็นสังคมใหญ่ สมาชิกในครอบครัวจะอยู่ด้วยกันน้อย ชั่วอายุคน

สมคิด อิศระวัฒน์ (2541 : 37 – 38) ได้กล่าวถึงลักษณะการอบรมเลี้ยงดูบุตรธิดาของครอบครัวที่จะให้เกิดการพัฒนาการในด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งครอบครัวจะต้องมีบทบาท และหน้าที่ดังนี้ คือ สร้างสิ่งแวดล้อม เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง มีวิธีการเลี้ยงดูลูกที่ถูกต้อง ไม่ตามใจการยอมรับในความสามารถ และรับฟังความคิดเห็นหรือการโต้แย้งมีเหตุผล และมีการมอบหมายภาระงานให้รับผิดชอบ นอกเหนือจากเรื่องการเรียนพ่อแม่มีวิธีการสอนบุตรด้วยเหตุผล หรืออธิบายให้เข้าใจในทุกปัญหาที่เกิดขึ้น

รุ่ง แก้วแดง (2543 : 166 – 174) ได้กล่าวถึงครอบครัวที่มีผลต่อการศึกษาของเด็กไว้ว่า บทบาทที่สำคัญประการหนึ่งของครอบครัวในอดีต “การให้การศึกษา” แก่ลูกหลาน ครูคนแรกของเด็กก็คือพ่อแม่ หรือ ปู่ย่า ตายาย ร่วมกันเป็นครูของเด็กด้วย ครอบครัวเป็นองค์กรที่จัดการศึกษาทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้อ่านออกเขียนได้ การกล่อมเกลาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งเป็นการเรียนจากแบบอย่างมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติของบุคคลภายใน

ครอบครัว และการศึกษาอาชีพโดยการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง การที่ครอบครัวใหญ่อยู่ด้วยกันตั้งแต่เกิดจนตาย จึงกล่าวได้ว่าครอบครัวรับผิดชอบชีวิต “การศึกษาตลอดชีวิต” แต่ก็มีปัญหาการจัดการศึกษาของครอบครัวอยู่บ้างเพื่อการ แก้ปัญหาครอบครัวเราเรียกว่า “การศึกษาตามอัธยาศัย” ช่วงเวลาต่อมาเมื่อระบบการศึกษาสมัยใหม่ได้เข้าสู่ประเทศไทย ด้วยความเชื่อที่ว่า การศึกษาจะต้องจัดในโรงเรียนเท่านั้นประกอบกับการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ระบบการศึกษาไทยนำเข้ามาจากต่างประเทศเกือบจะทั้งหมดโดยที่ประเทศไทยไม่เคยให้การอบรม แก่ครอบครัวเรื่องการให้การศึกษา แก่ลูกหลานก่อนหน้านี้นี้บ้านและครอบครัวซึ่งเคยมีบทบาทในการสอนลูกหลานมา โดยตลอดจึงถูกลดความสำคัญลงไปมากและได้ข้อเสนอใหม่สำหรับการปฏิวัติการศึกษาก็คือ “คืนการศึกษาให้กับครอบครัว” หมายถึงการลดบทบาทสัดส่วนในความรับผิดชอบของโรงเรียน ในการจัดการศึกษาลงและในขณะเดียวกันก็ต้องเพิ่มบทบาทของสถาบันครอบครัวให้สูงขึ้น โดยการปรับแนวคิดใหม่ว่าครอบครัวเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เสริมให้ครอบครัวทั่วประเทศกลายเป็นศูนย์การเรียนรู้ มีบรรยากาศของการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถให้กับการศึกษาได้ ตลอดเวลาคือ พ่อแม่สอนลูก พี่สอนน้อง ปู่ ย่า ตา ยาย สอนลูก สอนหลาน โดยกำหนดเป็นนโยบายให้ชัดเจนไว้ในกฎหมายการศึกษา และมีงบประมาณสนับสนุนทั้งนี้หากว่าสามารถทำให้ทุกครอบครัวเป็นศูนย์การเรียนรู้ได้สำเร็จ จะได้ศูนย์การเรียนรู้ในอุดมคติที่มีความรัก ความอบอุ่น ความหวังใจ และความหวังดี เป็นจุดเชื่อมโยงการถ่ายทอดความรู้ที่สำคัญ ที่สุดระหว่างคนอีกรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งสร้างความภาคภูมิใจในเกียรติประวัติและความสำเร็จของครอบครัว สามารถสอนได้ครบถ้วนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ค่านิยม คุณธรรมรวมไปถึงภูมิปัญญาดั้งเดิมและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้ในเรื่องการประกอบอาชีพได้

4.3 สถาบันศาสนา

สถาบันศาสนาเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างมาก ในการให้การศึกษาอบรมทางด้านจริยธรรม คุณธรรมแก่บุคคลทั่ว ๆ ไปรวมทั้งให้การศึกษาแก่คนในอดีตซึ่งในสมัยโบราณจัดการศึกษานั้นใช้วัดเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งนักวิชาการได้กล่าวถึงสถาบันศาสนาที่เกี่ยวกับการให้การศึกษาไว้ดังนี้

ทวีป อภิสิทธิ์ (2533 : 255 – 257) ได้กล่าวถึงบทบาทของวัด ศาสนสถาน โบราณสถาน และโบราณวัตถุเป็นแหล่งวิทยาการในชุมชนที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของคนในชุมชน คำว่า ศาสนสถาน หมายถึง สถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีทางศาสนาของแต่ละศาสนาซึ่งก็หมายถึงวัดด้วยที่ใช้ประกอบกิจสำหรับพุทธศาสนิกศุหร่วมสมัยของผู้ถือศาสนาอิสลาม โบสถ์คริสต์ของผู้ถือศาสนาคริสต์ และสถานที่ประกอบพิธีอื่น ๆ ที่ด้วยศาสนกิจ ของศาสนาอื่น ๆ ด้วยคำว่า “ศาสนสถาน”

จึงเป็นคำที่กินความหมายกว้าง ในสมัยโบราณวัดทำหน้าที่เป็นสถาบันให้ การศึกษาแก่คนในชุมชน เพียงสถาบันเดียวไม่มีสถาบันอื่น เพราะช่วงเวลาดังกล่าวโรงเรียนยังไม่เกิดขึ้นวัดจึงมีบทบาทสำคัญ ในการให้ความรู้ทุกด้านแก่สังคมไม่ว่าการอ่าน และการเขียน หรือการคิดเลขตลอดจนความรู้ด้าน ศิลปกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดลอม วิชาการ วิชาชีพ ฯลฯ เหล่านี้ล้วนศึกษาหาความรู้ได้จากวัดทั้งสิ้น

4.4 สื่อมวลชน

ในปัจจุบันนับว่าสื่อมวลชนมีบทบาทต่อการศึกษามาก ในการค้นคว้าหรือการใช้ รับข้อมูลข่าวสารนั้นสื่อมวลชนมีบทบาทมากซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายและกล่าวถึง ประโยชน์ และความสำคัญของสื่อมวลชนไว้ดังนี้

โอฮารา (O Hara. 1961 : 89 - 128) ได้ให้คำจำกัดความของสื่อมวลชน (Mass Media) ไว้ว่าสื่อมวลชน หมายถึง สื่อที่พาเนื้อหาสารจำนวนมาก โดยแบ่งสื่อมวลชนออกเป็น 3 พวกใหญ่ ๆ ดังนี้

1) สิ่งตีพิมพ์ (The Printed Form) ได้แก่ หนังสือพิมพ์สิ่งพิมพ์ นิตยสารต่าง ๆ และหนังสือการ์ตูน

2) สิ่งที่เป็นบันทึกฟิล์ม (The Filmed Form) ได้แก่ ภาพยนตร์เรื่อง ภาพยนตร์ข่าว และภาพยนตร์สารคดีต่าง ๆ

3) ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ (The Electronic Form) ได้แก่วิทยุ โทรทัศน์และการ บันทึกเสียงในรูปแบบต่าง ๆ

ธีระศักดิ์ ละม่อม (2542 : 28 -29) ได้ให้ความหมายของสื่อมวลชนไว้ว่า สื่อ หมายถึง กระบวนการใช้สื่อมวลชนเช่นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นช่องทางในการนำสาระ เรื่องราวต่าง ๆ ไปยังผู้รับที่มีจำนวนมากที่มีความแตกต่างไม่แพ้ วัย ระดับการศึกษาอยู่กันกระจัด กระจาย อาจจะรู้จักกันหรือไม่รู้จักกันไปถึงเวลาผู้รับรู้ใกล้เคียงกัน โรงเรียน ได้จัดห้องสมุดและมี เอกสารหนังสือพิมพ์ครบทุกฉบับให้นักเรียนใช้อย่างทั่วถึง ห้องโสตมิวทัศน์เรื่องการสอน ศาสนาศิลปกรรม และจริยธรรมไว้บริการพร้อม

พรพิไล สัจจิตติเสรี(2539 : 182 -194) ได้กล่าวถึงสื่อมวลชนและให้คำจำกัดความว่า สื่อมวลชนได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ชนิดต่าง ๆ และเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อ ความรู้สึกนึกคิดทัศนคติ และความคิดความเชื่อของผู้คนอย่างกว้างขวางรวมทั้งเป็นแหล่งที่ข้อมูล ข่าวสาร ที่ไหลผ่านไปสู่ประชาชนอย่างรวดเร็ว และมีอิทธิพลอย่างยิ่งกว่าการศึกษาที่รัฐจัดทำให้ ตลอดชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิทยุและโทรทัศน์จัดว่า เป็นสื่อที่มีอิทธิพลสูงยิ่งต่อการให้ข้อมูล

ข่าวสาร และมีความน่าเชื่อถือ เพราะมีทั้งภาพและเสียง ทำให้ไม่มีความน่าเบื่อหน่าย นอกจากนี้ยังเป็นสื่อที่สามารถใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวที่ยากซับซ้อนบางอย่างให้เข้าใจง่าย ๆ ทั้งยังเหมาะแก่สื่อประเภทที่ต้องการสร้างความประทับใจ และแรงจูงใจอีกด้วย

เดอ เฟลอร์ (De Fleur) ได้ทำการศึกษาเรื่องสื่อมวลชน และมีความเชื่อว่ากระบวนการของสื่อสารมวลชนมิใช่ การสื่อสารแบบทางเดียว แต่มีปฏิกิริยาสะท้อนกลับ (Feedback) ประโยชน์ของการสื่อสารการใช้สื่อสารมวลชน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างอิสระด้วยตนเอง หรือกลุ่มใหญ่ในการแก้ปัญหาคความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้มีการพยายามที่จะปรับรูปแบบของการผลิตสื่อการศึกษาสื่อมวลชน ให้สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อผู้เรียนมากขึ้นเช่น หนังสือเรียนตำรารายการวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ก็จัดสำเนาเทปบันทึกเสียง และเทปโทรทัศน์ก็ได้ การพัฒนาการใช้สื่อมวลชนตามรูปแบบนี้ เป็นการใช้อย่างที่มีความสำคัญต่อระบบการจัดการเรียนการสอน และสามารถแก้ปัญหาคความแตกต่างระหว่างบุคคลได้

4.5 ชุมชน

ชุมชน หมายถึง ความเกี่ยวข้องกันกับการศึกษามาตั้งแต่ยุคโบราณ มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ ความหมายของชุมชนและประเภทของชุมชนของแหล่งการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส (2542 : 8) ให้ความหมายไว้ดังนี้คือชุมชน หมายถึง แหล่ง(พื้นที่) ที่มีคนอาศัยอยู่ร่วมกันโดยมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มนั้น ๆ มีวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันภายใต้บริบทหนึ่ง ๆ โดยดำรงอยู่ของชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์กับชุมชนอื่น และกับรัฐเป็นอย่างดี

เอ็ดการ์ (Edgar. 1958 : 403) ได้แบ่งชุมชนไว้ 3 ประเภทดังนี้

- 1) ปรากฏการณ์ทางกายภาพ เช่น ภูเขา ดิน ถนน โรงงาน โรงสีข้าว หนังสือ พิพิธภัณฑสถาน และสถานที่เราเข้าชม
- 2) สถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว พรรคการเมือง ศาล กลุ่มคนคณะ และสโมสรสำนักงาน
- 3) สิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ระเบียบแบบแผน ความคิด ความเชื่อจารีตประเพณี และทัศนคติ ขนบธรรมเนียม ค่านิยม

วิททิช และสซูลเลอร์(Wittich and Schuiller. 1968 : 232) ได้กล่าวถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ชุมชน (Community study experience) ไว้ว่าอาจทำได้ โดยการเชิญวิทยากรบุคคล (Person resource) ในท้องถิ่นเข้ามาจัดนิทรรศการขึ้นในโรงเรียนนอกจากนี้อาจจัดให้

โรงเรียนได้ออกไปสัมผัสในลักษณะต่าง ๆ เช่น การออกเดินสำรวจ การจัดทัศนศึกษา การอยู่ค่ายพักแรมและการทัศนศึกษาในขณะที่อยู่ค่ายพักแรมในโอกาสต่าง ๆ โดยอาจจะจัดให้ประสบการณ์เหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามแผนการเรียนรู้ได้รับประสบการณ์ ตรงจากบุคคล สถานที่และสิ่งต่าง ๆ ที่ควรศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งประสบการณ์การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาอีกประเภท หนึ่งซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้เกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้

ดิจตัน (Deighton, 1971 : 342 - 344) ได้จำแนกประเภทของแหล่งวิชาการชุมชนไว้เป็น 8 ประเภทดังนี้

- 1) ผู้เชี่ยวชาญ เช่น นักดนตรี จิตรกร ผู้ให้บริการ พ่อค้า นักธุรกิจ นายธนาคาร นักอุตสาหกรรม ช่างนา ผู้ประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมในครัวเรือนและบุคลากรในสถานศึกษา
- 2) บิดา มารดา หรือผู้ปกครองนักเรียน
- 3) ตัวแทนของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ทางด้านสังคมสงเคราะห์ พลเรือน การทหาร และวัฒนธรรม
- 4) ตัวแทนจากองค์กรธุรกิจอุตสาหกรรม เช่น บุคลากรจากโรงงานอุตสาหกรรม การคมนาคม การเมือง การเกษตร ประกันภัย สถาบันการเงิน
- 5) ตัวแทนของรัฐ เช่น นายกเทศมนตรี เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานดับเพลิง
- 6) คณะกรรมการที่เกี่ยวกับการศึกษา เช่น นักการบริหารการศึกษานักแนะแนวและครู
- 7) แหล่งธรรมชาติ เช่น พืช สัตว์ ป่า หิน ดิน แร่ธาตุ
- 8) แหล่งที่มนุษย์สรรค์สร้างขึ้น เช่น อาคารสถานที่ เครื่องบิน รางรถไฟ ถนน รถยนต์เรือยนต์ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สุสาน สัญลักษณ์ต่าง ๆ รถไฟ ห้องสมุด อนุสาวรีย์ กระดานดำ โต๊ะ สื่อ โทรทัศน์

4.6 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งการเรียนรู้ แบบภูมิปัญญาท้องถิ่นสิ่งแวดล้อมเชิงให้อนุรักษ์และพัฒนาและอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้

นฤมล ดันธสรเศรษฐ์(2533 : 18) ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ ประเภทของทรัพยากรธรรมชาติไว้ว่า แหล่งวิทยาการประเภททรัพยากรธรรมชาติ หมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเองตาม

ธรรมชาติที่ เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ในด้านการศึกษาหาความรู้ ทั้งในส่วนที่ช่วยให้รู้ถึงประวัติความเป็นมา ของมนุษย์ สัตว์และสภาพสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเพื่อความเข้าใจสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างดีที่สุดโดยที่สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างคุ้มค่าและระมัดระวังมากที่สุด เพื่ออนุรักษ์ให้สมดุลของทรัพยากรธรรมชาติให้ยืนยาวคงอยู่และยังประโยชน์ให้มนุษยชาติต่อไปในอนาคต

เกษม จันทรแก้ว (2540 : 2 - 4) ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้ คือ สิ่งแวดล้อมหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ลักษณะทางกายภาพ ชีวภาพ และสังคม ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และมนุษย์ได้ทำขึ้นเอง สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เรียกว่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เช่น ป่าไม้สัตว์ป่า น้ำ ดิน อากาศ มนุษย์ แร่ธาตุและเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นคือสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นได้แก่ บ้านเรือนถนนเมืองวัฒนธรรมศาสนานขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ก็คือ ทรัพยากรธรรมชาตินั้นเองเพราะทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึงสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราทั้งที่เกิดขึ้นเอง และมนุษย์สร้างขึ้นและมนุษย์ เป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยการดัดแปลงเพื่อการใช้งาน

4.7 เพื่อน

เพื่อนถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ ของมนุษย์มานานอีกปัจจัยหนึ่งตามที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525ได้ให้ความหมายคำว่า “เพื่อน” ไว้ว่าเพื่อน หมายถึงผู้ร่วมธุระ ผู้ชอบพอกัน ผู้อยู่ในสภาพหรือลักษณะเดียวกัน เช่น เป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และยังมีนักวิชาการได้พูดถึงความสำคัญของเพื่อนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กไว้หลายท่านดังนี้

จรัส จันทรโธม(2522 : 229) ได้กล่าวถึงการรวมกลุ่มเพื่อนร่วมวัยของเด็ก จะช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้ในการที่จะรู้จักบุคคลอื่น ได้ทำงานกลุ่ม ได้มีส่วนร่วมในการกระทำการปฏิบัติตนและการแสดงความคิดเห็นสิ่งเหล่านี้จะฝึกหัดให้เด็กเป็นปฏิบัติ และมีความรับผิดชอบมีความเชื่อมั่นตนเอง รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามรู้จักความยุติธรรมและสามารถ ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเข้าสังคมของเด็กในวัยต่อ ๆ ไป

สุพล บุญทรง(2523 : 99 - 100) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของเพื่อนที่มีต่อวัยเด็กไว้ว่าเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กโดยมากเด็กต้องการคบหาและเลือกเพื่อนของตนเอง และโรงเรียนสถานที่ที่เด็กจะคบเพื่อนใน วัยเดียวกันวัยเด็กเป็นวัยที่เหมาะสมที่เด็กจะมีเพื่อน ที่ถูกอกถูกใจ ได้มีประสบการณ์ร่วมกันได้เล่นได้ทำงานร่วมกัน การคบเพื่อนของเด็กเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะทำให้เกิดการเป็นผู้นำและผู้ตาม เด็กทุกคนต้องมีฐานะและตำแหน่งที่พึงมีในสังคม ต้องการคำชมเชยยกย่อง และต้องการรู้ว่าทำอะไรจึงจะเป็นที่รักใคร่ของคนอื่นประสบการณ์แบบต่อเนื่องการมีเพื่อนย่อมมีผลในชีวิตอนาคตของเด็กเป็นอย่างมากมีอยู่ จำนวนมากที่เด็กสนใจในพฤติกรรม

ของเพื่อนแล้วนำมาส่งเสริมพฤติกรรมของตนเองได้ เช่นเห็นเพื่อนประพฤติแล้วได้รับการยกย่องชมเชยหรือเห็นเพื่อนทำไม่ดีเด็กก็ไม่ทำตาม จะมีลักษณะเพื่อนเป็นนักเรียนดีเด่นทางวิชาการหรือศีลธรรมเป็นเยาวชนดีเด่น เป็นต้น

4.8 อินเทอร์เน็ต

อินเทอร์เน็ตปัจจุบันโลกอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ มีเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวหน้า และสามารถเข้าถึงทุกพื้นที่ในประเทศไทย ซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญช่วยให้มีศักยภาพในการช่วยจัดการเรียนการสอน และจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและก้าวหน้าให้ทันโลกโดยเฉพาะในชนบท สามารถแลกเปลี่ยนข่าวสารความรู้ความเข้าใจสาระบันเทิงทั้งรูปภาพ แสงสีและเสียง รวมทั้งสามารถหาหรือทางไกลแบบที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างเท่าเทียมกัน (ปฏิรูปการศึกษา 2542 : 13) นักการศึกษาในปัจจุบันได้มองเห็นความสำคัญของการใช้อินเทอร์เน็ต ในศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และได้กล่าวถึงความสำคัญของอินเทอร์เน็ตไว้ดังนี้

พรพิไล สัจจิตติเสวี (2539 : 198) ได้กล่าวไว้ว่า อินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายความรู้และวัฒนธรรม แห่งศตวรรษที่ 21 เป็นระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงเครื่องคอมพิวเตอร์นับล้าน ๆ เครื่องเข้าหากันเป็นจำนวนไม่จำกัด เครื่องคอมพิวเตอร์ในศูนย์กลางของเครือข่ายเป็นที่อยู่ และที่รวมของข้อมูลจำนวนมากมหาศาล ผู้คนสามารถจะเข้าไปได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจากผู้อื่นทั้งที่รู้จักและไม่รู้จัก จากที่ใดทั่วทั้งโลกที่อยู่ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยกัน ในระบบอินเทอร์เน็ตจะไม่มีพรมแดน พรมแดนวัฒนธรรมและพรมแดนความรู้ใด ๆ

ชัยพจน์ รังงาม (2542 : 20) อินเทอร์เน็ตจัดเป็นสื่อชนิดหนึ่งและเป็นสื่อชนิดใหม่ที่ทันสมัยที่จะเปลี่ยนแปลง วิธีการเรียนรู้และการศึกษาของโลกที่ไร้พรมแดน ทำให้สังคมแห่งการเรียนรู้ขยายวงกว้าง ขึ้น เพื่อการเรียนรู้ไม่เฉพาะในห้องเรียนแคบ ๆ เท่านั้นหากแต่แหล่งต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ สามารถเคลื่อนที่ให้เห็นทำให้รู้สึกโลกแคบลง จัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ ทางวิชาการในโลกกว้างเป็นแหล่งบันเทิงพักผ่อนหย่อนใจและเป็นตลาดซื้อขายสินค้าที่มีขีด และมีประสิทธิภาพสูงจากการที่ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องแหล่งการเรียนรู้ และแหล่งประสบการณ์การเรียนรู้ทั้ง 8 แหล่งนั้นจะพบว่านักวิชาการทุกท่านได้ให้ความสนใจ และความสำคัญกับแหล่งประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมาก

ซึ่งแหล่งการเรียนรู้ทั้ง 8 แหล่งดังกล่าวเป็นแหล่งประสบการณ์การเรียนรู้ ที่นักเรียนสามารถใช้ เป็นแหล่งข้อมูลศึกษาค้นคว้าสร้างองค์ความรู้ให้แก่ตนเองได้ตามโอกาสอันควรแก่นักเรียนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ระหว่างบุคคลที่แตกต่างกันไป ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้ง 8 แหล่งได้ตามความเหมาะสมและตามสภาพ

จริง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมาก และในการวิจัยครั้งนี้จะใช้แนวคิดนั้นเป็นกรอบการ
 ประสพการณ์การเรียนรู้ และเป็นทางในการเลือกเครื่องมือสัมภาษณ์ สำหรับนักเรียน และครูที่
 สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัย ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทาง
 การเรียนด้านสังคมศึกษา ในส่วนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

ชาญจิต พงศ์วิทยานนท์ (2530 : 158 - 168) ได้ศึกษาแหล่งวิชาการชุมชนสำหรับการ
 สอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดขอนแก่นพบว่าแหล่งวิชาการชุมชนในจังหวัด
 ขอนแก่นทั้งสิ้น 28 แหล่ง ประกอบด้วยหน่วยงานราชการ 24 แห่ง สถานประกอบการเอกชน 4
 แห่ง ซึ่งแหล่งวิชาการชุมชนทั้งหมดนี้สามารถใช้ประกอบการสอนวิทยาการระดับชั้นมัธยมศึกษา
 ตอนต้นของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2542 ได้อย่างสอดคล้องครบทั้ง 18 บทเรียน

พรพจน์ ประเสริฐธิดิพงษ์ (2533 : 82 - 84) ได้ศึกษาการใช้แหล่งการเรียนรู้ในแหล่ง
 ชุมชนวิทยาการชุมชน เพื่อการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดลำพูน พบว่าครู
 ได้เคยใช้แหล่งการเรียนรู้เป็นแหล่งวิทยาการชุมชนร้อยละ 21.82 และไม่เคยใช้แหล่งวิทยาการชุมชน
 ร้อยละ 78.18 จากการศึกษาให้นักเรียนได้เคยใช้แหล่งวิทยาการชุมชนได้รับความรู้ทางด้านสังคมวิทยา
 เพิ่มขึ้น และได้รับความรู้ตามเนื้อหาและประสบการณ์อื่น ๆ กว้างขวางมากขึ้น

ภัทรพร ศักดิ์สูง. (2536 : 14) ได้ศึกษาบทบาทในกาบริการชุมชนของโรงเรียน พบว่า
 ชุมชนกับโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมบริการชุมชนบ่อยครั้งจะทำให้โรงเรียนมีความสัมพันธ์และเข้าถึง
 ประชาชนมากขึ้น และควรชี้แหล่งวิทยาการชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของ เด็กสร้าง
 ความสัมพันธ์โดยอาศัยเด็กเป็นสื่อ เช่นส่งไปศึกษาดูงานนอกจากนี้อาจจัดกิจกรรมบริการสังคมเช่น
 ช่วยทำความสะอาดถนน หรือที่สาธารณะเป็นต้น จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้แหล่ง
 การเรียนรู้ สรุปได้ว่าแหล่งการเรียนรู้ที่นับว่ามีความสำคัญเพราะเป็นแหล่งวิทยาการที่มีความจำเป็น
 ต่อการเรียนนอกเหนือจากการเรียนในระบบโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถ
 สร้างสรรค์องค์ความรู้ได้ ด้วยการใชแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย อีกทั้งยังสามารถที่จะช่วยพัฒนา
 ศักยภาพของการเรียนรู้ในทุกด้านอย่างเต็มที่

รัตนะ บัวรา(2540 : 102) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคม แลความสามารถ
 ใน การแก้ปัญหาทางสังคมศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการ
 เรียนด้วยตนเองกับการสอนตามคู่มือครูพบว่านักเรียนมีการเรียนรู้ ด้านสังคมศาสตร์และมี

ความสามารถในการ แก้ปัญหา ที่ได้รับมอบหมายโดยใช้ชุดการสอนด้วยตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

ประหยัด โมกศรี (2541 : 95 – 100) ได้ศึกษาความรู้สามารถในการนำความรู้ วิชา สังคมศึกษาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสังกัดสำนักงานของ คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 พบว่านักเรียนชายสามารถนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้มากกว่านักเรียนหญิง

ณรงค์ ก่องแก้ว (2541 : 143 - 147) ได้ศึกษาการใช้แหล่งวิทยากรท้องถิ่น ในการพัฒนา หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดลำพูน พบว่าสภาพการใช้แหล่งวิทยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนใช้แหล่ง วิทยากรท้องถิ่น ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นและทรัพยากร ทางสังคม ในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยลักษณะดำเนินการได้แก่ การปรับกิจกรรม การเรียนการสอนการจัดกิจกรรมเสริมและการที่จะปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการ เรียนการสอนให้เหมาะสม ส่วนการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่มีการดำเนินการน้อย อีกทั้งพบปัญหาการใช้แหล่งวิทยากรท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร คือการขาดงบประมาณในการ สนับสนุนครู เพื่อให้มีการนำแหล่งวิทยากรท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

จากศึกษางานวิจัยที่ใกล้เคียงอันเนื่องกับประสบการณ์เรียนรู้ หรือทรัพยากรแห่งการเรียนรู้ กับการใช้ประโยชน์ในแหล่งการเรียนรู้ จะพบว่าผู้วิจัยได้ให้ความสนใจในแหล่งวิทยากรชุมชนหรือ แหล่งการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในส่วนของระดับมัธยมศึกษาและชั้นประถมศึกษา ไว้ดังนี้

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

แคมพิซาโน (Campisano. 1992 : 65 - 66) ได้ศึกษาจากตัวแบบเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับ ผลกระทบของสภาพแวดล้อมของการทำงาน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสอนศาสนาที่มหาวิทยาลัยอริโซ นาโดยวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างตัวแบบเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับผลที่กระทบกับสภาพแวดล้อมหรือแหล่ง เรียนรู้ที่กระทบของสภาพแวดล้อมที่ทำงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาการเก็บข้อมูล (Jestuit) ที่มีผล ต่อสิ่งแวดล้อมที่ทำงานคือสถาบันการศึกษาครูที่ตั้งใจทำงานน่าจะจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการ เรียนการสอน เพราะแหล่งการเรียนรู้ เป็นแหล่งเอื้อต่อการคิดแบบสร้างสรรค์ หรือคิดริเริ่มจะลด ความขัดแย้งในการทำงานถ้าสิ่งแวดล้อมเอื้อ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งการ เรียนรู้

ฮาร์เนท Harnatt. (1975 : 5 -8) ได้ศึกษาบทบาทในการบริการชุมชนของโรงเรียนพบว่าชุมชนกับโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมบริการชุมชนบ่อยครั้ง จะทำให้โรงเรียนมีความสัมพันธ์และเข้าถึงประชาชนมากขึ้น และควรชี้แหล่งวิทยาการชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็ก สร้างความสัมพันธ์โดยอาศัยเด็กเป็นสื่อ เช่นส่งไปศึกษาดูงานนอกจากนอาจจัดกิจกรรมบริการสังคม เช่น ช่วยทำความสะอาดถนน หรือที่สาธารณะเป็นต้น

ฟรีแมน (Freeman. 1997 : Abstract) ศึกษาผลกระทบของการนำรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเข้ามาสอดแทรกของการทำงานกลุ่ม การศึกษาพบว่ากลุ่มที่ได้รับการให้รูปแบบการเรียนรู้สอดแทรกไปกับการปฏิบัติงานกลุ่มมีทักษะที่สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เห็นปฏิบัติงานเป็นรายบุคคลจะพบว่าผู้วิจัยได้ให้ความสนใจในแหล่งวิทยาการชุมชนหรือแหล่งการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนในกลุ่มอิสระแต่สอดแทรกไว้ด้วยรูปแบบกระบวนการทำงานกลุ่มจะมีผลการปฏิบัติที่ดีกว่ากลุ่มที่ถูกควบคุมจะเห็นได้ว่ากลุ่มวัยรุ่นต้องการการเรียนรู้แบบอิสระกับกลุ่มเพื่อนแต่ครูต้องสอดแทรกกิจกรรมที่ต้องการให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ด้วย

ไครี (Cairy. 1998 : Abstract) ได้ศึกษาผลของความตั้งใจ เจตคติต่อการเตรียมสภาพแวดล้อมของการเรียนแบบร่วมมือ ทักษะทางสังคมและการจัดกระบวนการของนักศึกษาพยาบาลพบว่าหลังทำการสอนไปแล้ว 2 เดือน ความสามารถด้านทักษะกระบวนการ และทักษะทางสังคมมีการปรับปรุงขึ้น การศึกษานี้สามารถนำไปใช้กับสถานที่ทำงานและเตรียมความพร้อมด้านทักษะทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงปริมาณมี 6 ขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูที่สอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรีประจำปีการศึกษา 2548 จำนวน 25 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1,349 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1.2.1 ครูจำนวน 25 คนเลือกครูทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นครูโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 15 คน และโรงเรียนขนาดกลางจำนวน 10 คน

1.2.2 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรีประจำปีการศึกษา 2548 จำนวน 338 คน

โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น(Stratified Random Sampling) ซึ่ง ดำเนินการสุ่มเป็น 2 ขั้นตอน ตอนแรกสุ่มโดยใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นชั้น และขั้นตอนที่ 2 สุ่มแบบง่ายจากจำนวนประชากรในแต่ละชั้นเรียนได้กลุ่มตัวอย่างดังตาราง 4

ตาราง 4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นเรียน

	สถานภาพโรงเรียนขนาดเล็ก	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	236	59	25.00
2	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	224	56	25.00
3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	212	53	25.00
	รวม	672	168	25.00
สถานภาพโรงเรียนขนาดกลาง				
1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	232	58	25.00
2	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	228	57	25.00
3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	217	55	25.00
	รวม	677	170	25.00

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้ทำการวิจัยได้สร้างขึ้น เพื่อใช้สอบถามสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูและนักเรียน ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมที่เป็นแบบสอบถาม 2 ฉบับ ดังนี้

2.1 ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับครู ต่อสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ในสาระที่ 1 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้ง 8 แหล่ง จำนวน 40 ข้อ

2.2 ฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับนักเรียน ต่อสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ในสาระที่ 1 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้ง 8 แหล่ง จำนวน 40 ข้อ

แบบสอบถามแต่ละฉบับแบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ให้น้ำหนัก คะแนน ตามแนวทางของ ลิเคิร์ต (Likert, 1970 : 107 - 110) ดังนี้

มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งการเรียนรู้ 8 แหล่งการเรียนรู้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากลัวน สายยศ และอังคณา สายยศ (2531 : 137 - 159) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามในงานวิจัย
3. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากรัตนาภรณ์ ประวัติวัชร (2539 : 133-147) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามในงานวิจัย
4. สร้างแบบสอบถามโดยการพัฒนาจากแบบสอบถามที่ได้ศึกษาในข้อ 1 , 2 และนำเสนออาจารย์ที่ ปรึกษาสารนิพนธ์ได้พิจารณาเสนอแนะ
5. นำเสนอแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
6. ปรับปรุงแบบสอบถามตามการเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
7. นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับคณะครูจำนวน 25 คนและนักเรียน จำนวน 50 คนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของสถานศึกษา โรงเรียนเขตอำเภอเมืองราชบุรีที่ไม่ได้ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลที่ได้หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970 : 161) ค่าความเชื่อมั่นฉบับของครูเท่ากับ 0.92 และค่าความเชื่อมั่นฉบับของนักเรียนเท่ากับ 0.94

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นลำดับดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม จากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรีจำนวน 5 โรงเรียน พร้อมแบบสอบถามโดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปส่งที่โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองจำนวนครู 25 ชุด จำนวนนักเรียน 350 ชุด
2. ผู้วิจัยเดินทางไปรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองที่โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง แล้วตรวจสอบแบบสอบถามที่รับกลับคืนแล้วคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์คิดเป็นครู 25 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00 และของนักเรียน 338 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.57 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด 350 ฉบับ

5. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน

2. ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์ของแบบสอบถามที่กำหนด
3. หาค่าความถี่และร้อยละของสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม
4. คำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นรายด้านแต่ละกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา
5. การแปลความหมายของข้อมูลดังนี้ (วิเชียร เกตุสิงห์. 2530 : 9)

4.50	-	5.00	หมายถึง ระดับความคิดเห็น	มากที่สุด
3.50	-	4.49	หมายถึง ระดับความคิดเห็น	มาก
2.50	-	3.49	หมายถึง ระดับความคิดเห็น	ปานกลาง
1.50	-	2.49	หมายถึง ระดับความคิดเห็น	น้อย
1.00	-	1.49	หมายถึง ระดับความคิดเห็น	น้อยที่สุด

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน
 - 1.1 ค่าร้อยละ
 - 1.2 ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)
 - 1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach. 1970 : 161)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของครูและนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี ประจำปีการศึกษา 2548 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ ข้อมูล และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
R	แทน	อันดับที่

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรียงตามลำดับดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของครูและนักเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี ประจำปีการศึกษา 2548 โดยหาเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใน 3 ด้าน คือ

- 2.1 ด้านประสบการณ์สอน
- 2.2 ด้านขนาดของโรงเรียน
- 2.3 ด้านสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้

3. วิเคราะห์สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูและนักเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี ปีการศึกษา 2548 ดังนี้

- 3.1 สถานภาพของครู
 - 3.1.1 ประสบการณ์สอน
 - 3.1.2 ขนาดของโรงเรียน

3.2 สถานภาพของนักเรียน

3.2.1 ระดับชั้นเรียน

3.2.2 ขนาดของโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 5 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของครู

ครู	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์สอน		
มาก	19	76.00
น้อย	6	24.00
ขนาดของโรงเรียน		
ขนาดเล็ก	15	60.00
ขนาดกลาง	10	40.00
รวม	25	100.00

จากตารางที่ 5 แสดงว่าครูมีประสบการณ์การสอนมากมีจำนวน 19 คนคิดเป็นร้อยละ 76.00 และประสบการณ์การสอนน้อยมีจำนวน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 24.00 และเป็นครูที่สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก 15 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 สอนในโรงเรียนขนาดกลาง 10 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00

ตาราง 6 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นนักเรียน

ระดับชั้นเรียน	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	117	34.61
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	113	33.43
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	108	31.95
ขนาดของโรงเรียน		
ขนาดเล็ก	168	49.70
ขนาดกลาง	170	50.30
รวม	338	100.00

ตารางที่ 6 แสดงว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตอบแบบสอบถามเป็นจำนวน 117 คน

คิดเป็นร้อยละ 34.61 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตอบแบบสอบถามเป็นจำนวน 113 คนคิดเป็นร้อยละ 33.43 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตอบแบบสอบถามเป็นจำนวน 108 คนคิดเป็นร้อยละ 31.95

นักเรียนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กใกล้เคียงกันคือในโรงเรียนขนาดกลางคิดเป็นร้อยละ 50.30 ในโรงเรียนขนาดเล็กคิดเป็นร้อยละ 49.70

ตาราง 7 สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ของครู

ข้อ	แหล่งการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	R
1	สถานศึกษา	3.72	0.50	มาก	4
2	ครอบครัว	3.64	0.46	มาก	6
3	สถาบันศาสนา	3.67	0.54	มาก	5
4	สื่อมวลชน	2.91	0.67	ปานกลาง	8
5	ชุมชน	3.82	0.55	มาก	2
6	ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.92	0.75	มาก	1
7	เพื่อน	3.76	0.48	มาก	3
8	อินเทอร์เน็ต	3.37	1.00	ปานกลาง	7
รวม		3.60	0.43	มาก	

ตารางที่ 7 แสดงว่าครูใช้แหล่งการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเรียงตามลำดับดังนี้การใช้ลำดับที่ 1 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลำดับที่ 2 ชุมชน ลำดับที่ 3 เพื่อน ลำดับที่ 4 สถานศึกษา ลำดับที่ 5 สถาบันศาสนา ลำดับที่ 6 ครอบครัว ลำดับที่ 7 อินเทอร์เน็ต และลำดับที่ 8 สื่อมวลชน สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูที่อยู่ในระดับมากได้แก่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชน เพื่อน สถานศึกษา สถาบันศาสนา ครอบครัว อินเทอร์เน็ต ส่วนแหล่งการเรียนรู้ที่ครูใช้ปานกลางได้แก่ อินเทอร์เน็ตและสื่อมวลชน

ตาราง 8 สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครู จำแนกตามประสบการณ์สอน

ข้อ แหล่งการเรียนรู้	ครูประสบการณ์น้อย			ครูประสบการณ์มาก		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1 สถานศึกษา	3.80	0.53	มาก	3.69	0.50	มาก
2 ครอบครัว	3.45	0.62	มาก	3.66	0.41	มาก
3 สถาบันศาสนา	3.73	0.53	มาก	3.65	0.55	มาก
4 สื่อมวลชน	3.10	0.91	มาก	2.85	0.59	ปานกลาง
5 ชุมชน	3.70	0.65	มาก	3.86	0.53	มาก
6 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.66	0.79	มาก	4.00	0.74	มาก
7 เพื่อน	3.50	0.67	มาก	3.50	0.39	มาก
8 อินเทอร์เน็ต	2.96	0.79	ปานกลาง	3.50	1.04	มาก
รวม	3.50	0.63	มาก	3.63	0.36	มาก

จากตารางที่ 8 แสดงว่าครูที่ประสบการณ์น้อยใช้แหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากได้แก่ สถานศึกษา ครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันศาสนา ชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อน สื่อมวลชน และครูที่ประสบการณ์น้อยใช้แหล่งการเรียนรู้ในระดับปานกลางคือ อินเทอร์เน็ต

ครูประสบการณ์มากใช้แหล่งการเรียนรู้ในระดับมากเรียงตั้งแต่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชน สถานศึกษา ครอบครัว สถาบันศาสนา เพื่อน อินเทอร์เน็ต ครูที่มีประสบการณ์มากใช้แหล่งการเรียนรู้ในระดับปานกลางคือสื่อมวลชน ความแตกต่างคือครูที่ประสบการณ์น้อยใช้แหล่งการเรียนรู้ ประเภทสื่อมวลชนอยู่ในระดับมากแต่ครูที่มีประสบการณ์มากใช้แหล่งการเรียนรู้ ประเภทสื่อมวลชนระดับปานกลาง

ข้อแตกต่างข้อ 8 ครูที่ประสบการณ์น้อยใช้แหล่งการเรียนรู้ อินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับปานกลางแต่ครูที่มีประสบการณ์มากใช้แหล่งการเรียนรู้ อินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับมาก สรุปครูในโรงเรียนเทศบาลทั้งครูที่ประสบการณ์น้อยและประสบการณ์มาก ใช้แหล่งการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ตาราง 9 สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครู จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

แหล่งการเรียนรู้ ข้อ	โรงเรียนขนาดเล็ก			โรงเรียนขนาดกลาง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1 สถานศึกษา	3.68	0.39	มาก	3.78	0.72	มาก
2 ครอบครัว	3.72	0.32	มาก	3.52	0.61	มาก
3 สถาบันศาสนา	3.49	0.39	ปานกลาง	3.94	0.63	มาก
4 สื่อมวลชน	2.84	0.45	ปานกลาง	3.02	0.93	ปานกลาง
5 ชุมชน	3.68	0.44	มาก	4.04	0.65	มาก
6 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.86	0.74	มาก	4.00	0.80	มาก
7 เพื่อน	3.76	0.39	มาก	3.78	0.62	มาก
8 อินเทอร์เน็ต	3.37	1.09	ปานกลาง	3.38	0.91	ปานกลาง
รวม	3.55	0.25	มาก	3.55	0.62	มาก

จากตารางที่ 9 แสดงว่าครูที่สอนโรงเรียนขนาดเล็กสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากได้แก่ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อน ครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และอยู่ในระดับปานกลางได้แก่สถาบันศาสนา อินเทอร์เน็ต สื่อมวลชน ครูที่สอนโรงเรียนขนาดกลางสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากได้แก่ ชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาบันศาสนา เพื่อน สถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ อินเทอร์เน็ต และสื่อมวลชน ความแตกต่างของครูโรงเรียนขนาดเล็กสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ สถาบันศาสนา อยู่ในระดับปานกลางแต่ครูโรงเรียนขนาดกลางสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นไม่แตกต่างกันสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ทุกแหล่ง

สรุปครูในโรงเรียนเทศบาลขนาดเล็กและขนาดกลาง สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ตาราง 10 สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของนักเรียน

ข้อ	แหล่งการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	R
1	สถานศึกษา	3.32	0.64	ปานกลาง	1
2	ครอบครัว	3.08	0.88	ปานกลาง	3
3	สถาบันศาสนา	3.06	0.90	ปานกลาง	4
4	สื่อมวลชน	2.90	0.79	ปานกลาง	7
5	ชุมชน	2.95	0.82	ปานกลาง	6
6	ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	2.88	0.82	ปานกลาง	8
7	เพื่อน	2.98	0.90	ปานกลาง	5
8	อินเทอร์เน็ต	3.12	0.69	ปานกลาง	2
รวม		3.03	0.64	ปานกลาง	-

จากตารางที่ 10 แสดงว่านักเรียนในโรงเรียนเทศบาลในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของนักเรียนจากสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่ใช้เรียงลำดับจากที่ 1-8 ได้แก่ สถานศึกษา อินเทอร์เน็ต ครอบครัว สถาบันศาสนา เพื่อน ชุมชน สื่อมวลชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง สรุปนักเรียนในโรงเรียนเทศบาลในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ทุกแหล่ง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 11 สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของนักเรียน จำแนกตามระดับชั้น

แหล่งการเรียนรู้ ข้อ	ชั้น ม. 1			ชั้น ม. 2			ชั้น ม. 3		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1 สถานศึกษา	3.36	0.72	ปานกลาง	2.97	0.56	ปานกลาง	3.64	0.40	มาก
2 ครอบครัว	3.17	0.94	ปานกลาง	2.39	0.66	น้อย	3.70	0.37	มาก
3 สถาบันศาสนา	3.17	0.97	ปานกลาง	2.42	0.71	น้อย	3.62	0.53	มาก
4 สื่อมวลชน	3.06	0.89	ปานกลาง	2.42	0.61	น้อย	3.22	0.59	ปานกลาง
5 ชุมชน	3.06	0.94	ปานกลาง	2.41	0.62	น้อย	3.39	0.52	ปานกลาง
6 ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	3.08	0.96	ปานกลาง	2.39	0.58	น้อย	3.19	0.63	ปานกลาง
7 เพื่อน	3.18	1.03	ปานกลาง	2.45	0.72	น้อย	3.31	0.63	ปานกลาง
8 อินเทอร์เน็ต	3.32	0.77	ปานกลาง	3.00	0.51	ปานกลาง	3.02	0.34	ปานกลาง
รวม	3.17	0.78	ปานกลาง	2.56	0.35	ปานกลาง	3.39	0.34	ปานกลาง

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่าสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนใช้อยู่ในระดับปานกลางทุกแหล่งการเรียนรู้ แต่สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ใช้แหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ อินเทอร์เน็ตและสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยได้แก่ เพื่อน สถาบันศาสนา สื่อมวลชน ชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ครอบครัว นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากประกอบด้วย ครอบครัว สถานศึกษา สถาบันศาสนา นักเรียนใช้แหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ชุมชน เพื่อน สื่อมวลชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอินเทอร์เน็ต นักเรียนใช้แหล่งการเรียนรู้ โดยสรุปอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 ระดับชั้นเรียน

ตาราง 12 สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของนักเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

แหล่งการเรียนรู้	โรงเรียนขนาดเล็ก			โรงเรียนขนาดกลาง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1 สถานศึกษา	3.14	0.56	ปานกลาง	3.50	0.66	มาก
2 ครอบครัว	2.84	0.83	ปานกลาง	3.31	0.87	ปานกลาง
3 สถาบันศาสนา	2.81	0.79	ปานกลาง	3.31	0.95	ปานกลาง
4 สื่อมวลชน	2.67	0.63	ปานกลาง	3.12	0.87	ปานกลาง
5 ชุมชน	2.70	0.73	ปานกลาง	3.20	0.84	ปานกลาง
6 ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	2.59	0.66	ปานกลาง	3.17	0.87	ปานกลาง
7 เพื่อน	2.70	0.79	ปานกลาง	3.25	0.91	ปานกลาง
8 อินเทอร์เน็ต	2.86	0.55	ปานกลาง	3.37	0.73	ปานกลาง
รวม	2.79	0.43	ปานกลาง	3.28	0.71	ปานกลาง

จากตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นขนาดเล็ก พบว่า สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่นักเรียนใช้อยู่ในระดับปานกลางทุกแหล่งการเรียนรู้

นักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากได้แก่สถานศึกษา และส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง โดยสรุปนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางใช้แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานศึกษามากกว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูและนักเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี ประจำปีการศึกษา 2548 สรุปผล การศึกษา ค้นคว้าตามลำดับ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า
2. สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า
3. วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า
4. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูและนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมใน 8 แหล่ง
2. เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำแนกตามประสบการณ์สอน และขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของนักเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำแนกตามระดับชั้นเรียน และขนาดของโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้แก่ ข้าราชการครูเทศบาลในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี จำนวน 25 คน ในจำนวน 5 โรงเรียนกำหนดใช้กลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์เต็มร้อย เพราะประชากรน้อย แต่จำแนกตามประสบการณ์และขนาดของโรงเรียน

1.2 สำหรับนักเรียนใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 โรงเรียนใช้ตามอัตราส่วนเป็นจำนวน 338 คนกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์ร้อยละ 25 จำแนกตามระดับชั้นเรียนและขนาดของโรงเรียนโดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นและสุ่มแบบอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นแบบสอบถามสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครู และนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

3. ผู้ศึกษาค้นคว้าดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมา 338 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.57

4. การวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาค้นคว้าจะดำเนินการตามขั้นตอน ต่อไปนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้มาแยกวิเคราะห์ตามตัวแปรที่ศึกษา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามตอนที่ 1 เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency)

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามตอนที่ 2 เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation) และจัดลำดับ (Rank)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของครูและนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมใน 8 แหล่งการเรียนรู้ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี สรุปผลการศึกษาดังนี้

1. สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของครูพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลำดับที่ 2 ชุมชน ลำดับที่ 3 เพื่อน ลำดับที่ 4 สถานศึกษา ลำดับที่ 5 สถาบันศาสนา ลำดับที่ 6 ครอบครัว ลำดับที่ 7 อินเทอร์เน็ต และลำดับที่ 8 สื่อมวลชน

2. สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูจำแนกตามประสบการณ์ พบว่าครูที่มีประสบการณ์ สอนน้อยใช้แหล่งการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก จัดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 สถานศึกษา ลำดับที่ 2 สถาบันศาสนา ลำดับที่ 3 ชุมชน ลำดับที่ 4 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลำดับที่ 5 ครอบครัว ลำดับที่ 6 เพื่อน ลำดับที่ 7 สื่อมวลชน และลำดับที่ 8 อินเทอร์เน็ต

3. ครูที่มีประสบการณ์สอนมากใช้แหล่งการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก จัดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลำดับที่ 2 ชุมชน ลำดับที่ 3 เพื่อน ลำดับที่ 4 สถานศึกษา ลำดับที่ 5 ครอบครัว ลำดับที่ 6 สถาบันศาสนา ลำดับที่ 7 อินเทอร์เน็ต ลำดับที่ 8 สื่อมวลชน

4. สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลำดับที่ 2 เพื่อน ลำดับที่ 3 ครอบครัว ลำดับที่ 4 ชุมชน ลำดับที่ 5 สถานศึกษา ลำดับที่ 6 สถาบันศาสนา ลำดับที่ 7

อินเทอร์เน็ต ลำดับที่ 8 สื่อมวลชน ครูโรงเรียนขนาดกลางโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ชุมชน ลำดับที่ 2 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลำดับที่ 3 สถาบันศาสนา ลำดับที่ 4 สถานศึกษา ลำดับที่ 5 เพื่อน ลำดับที่ 6 ครอบครัว ลำดับที่ 7 อินเทอร์เน็ต ลำดับที่ 8 สื่อมวลชน

5. สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง ใช้แหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากได้แก่ประเภท สถานศึกษา และส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง โดยสรุปนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางใช้แหล่งการเรียนรู้ประเภท สถานศึกษา มากกว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก

6. สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ใช้แหล่งการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักเรียนชั้น ม.3 ใช้แหล่งการเรียนรู้ โดยรวมมากกว่า นักเรียนชั้น ม.1 และม.2

อภิปรายผล

ในการอภิปรายผลจะนำเสนอตามลำดับผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิจัยในประเด็นสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นความคิดเห็น ของครูจะพบว่า ครูใช้ข้อที่ 6 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในลำดับที่ 1 สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในลำดับที่ครูเข้าใช้ได้สะดวก โดยเฉพาะสภาพที่ตั้งโรงเรียนอยู่บริเวณของวัดทุกโรงเรียนจึงใช้แหล่งการเรียนรู้ ประเภทนี้ของครู ทั้งโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางอยู่ในระดับมาก กระบวนการจัดกิจกรรมที่ครูเลือกใช้จะส่งผลกระทบต่อให้ผู้เรียนสนใจตลอดเวลา ซึ่งการใช้แหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติบริเวณของโรงเรียนก็จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สนใจสิ่งที่เรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542) และแนวทางการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ที่ต้องการให้ผู้เรียน ผู้สอนใช้แหล่งการเรียนรู้ของชุมชน ท้องถิ่น เสริมการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ครูทั้งประสบการณ์การสอนน้อยสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากได้แก่ สถานศึกษา ครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันศาสนา ชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อน สื่อมวลชน และครูที่ประสบการณ์น้อยใช้แหล่งการเรียนรู้ในระดับปานกลางคือ อินเทอร์เน็ต ครูทั้งประสบการณ์น้อยและประสบการณ์มากควรใช้สภาพแหล่งการเรียนรู้ทั้ง 8 แหล่งให้เป็นเสมือนการใช้หลักสูตรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติอย่างหลากหลาย โดยความหลากหลายของกิจกรรมทำให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้อย่างเพลิดเพลิน และได้รับความรู้ในขณะที่ทำกิจกรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำกล่าวของ รุ่ง แก้วแดง (2544 : 2) สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนจะทำให้ผู้เรียนเรียนได้อย่างมีความสุขและสนุกสนานกับการเรียนมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้

3. ครูประสบการณ์มากสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ในระดับมากเรียงตั้งแต่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชน สถานศึกษา ครอบครัว สถาบันศาสนา เพื่อน อินเทอร์เน็ต ครูประสบการณ์มากใช้แหล่งการเรียนรู้ในระดับปานกลางคือสื่อมวลชน ความแตกต่างคือครูที่ประสบการณ์น้อยใช้แหล่งการเรียนรู้ ประเภทสื่อมวลชนอยู่ในระดับมาก แต่ครูมีประสบการณ์สอนมากใช้แหล่งการเรียนรู้ ประเภทสื่อมวลชนระดับปานกลาง

4. นักเรียนในโรงเรียนเทศบาลในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ ใช้เรียงลำดับจากที่ 1-8 ได้แก่ สถานศึกษา อินเทอร์เน็ต ครอบครัว สถาบันศาสนา เพื่อน ชุมชน สื่อมวลชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง สรุปนักเรียนในโรงเรียนเทศบาลในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ทุกแหล่งอยู่ในระดับปานกลาง

5. สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนใช้อยู่ในระดับปานกลางทุกแหล่งการเรียนรู้ แต่สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ใช้แหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ อินเทอร์เน็ตและสถานศึกษาการที่นักเรียนใช้แหล่งการเรียนรู้ประเภทเหล่านี้อยู่ในระดับปานกลางก็เพราะครูผู้สอนช่วยส่งเสริมให้เกิดการใช้ เพราะจะทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า บรรยากาศทางจิตใจหรือบรรยากาศทางจิตวิทยา ซึ่งเป็นบรรยากาศที่ทำนายเป็นส่วนประกอบ มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนอย่างมากเพราะจะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีชีวิตชีวาและราบรื่น (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2545 : 7-9)

6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของนักเรียนในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นขนาดเล็ก พบว่า สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่นักเรียนใช้อยู่ในระดับปานกลางทุกแหล่งการเรียนรู้ ทั้งนี้จะเป็นเพราะสาเหตุที่ผู้สอนได้ให้โอกาสแก่ผู้เรียนในการเข้าไปใช้แหล่งการเรียนรู้ โดยอิสระ ทำให้นักเรียนรู้สิ่งที่แปลกใหม่ไม่จำกัดอยู่แค่การอ่านหนังสือ ในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย สนุก เราเ้าใจ ทำนาย ทำให้อยากเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 4) แต่นักเรียนจะใช้อยู่ในระดับมากได้แก่สถานศึกษาเท่านั้น ทั้งนี้อาจเพราะครูมีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี ผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาในอนาคตของโรงเรียน ที่มีลักษณะและคุณสมบัติใกล้เคียงกับโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนอกเหนือจากศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมใน 8 แหล่งการเรียนรู้ ต้องศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี ผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ที่มีลักษณะและคุณสมบัติใกล้เคียงกับโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี หรือโรงเรียนในเครือข่าย นอกเหนือจากศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมใน 8 แหล่งการเรียนรู้ต้องศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของครูที่มากกว่าประสบการณ์สอนน้อยกับมากหรือขนาดเล็กกับขนาดกลาง แต่ต้องเพิ่มโรงเรียนเป็นขนาดใหญ่

3. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี ผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ที่มีลักษณะและคุณสมบัติใกล้เคียงกับโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี หรือโรงเรียนในเครือข่าย นอกเหนือจากศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมใน 8 แหล่งการเรียนรู้ แต่ต้องศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของนักเรียนที่มากกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนเล็กขนาดกลาง และเพิ่มเป็นขนาดใหญ่ด้วยถ้าจะทำการวิจัยในอนาคต

4. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี ผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ที่มีลักษณะและคุณสมบัติใกล้เคียงกับโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี หรือโรงเรียนในเครือข่าย นอกเหนือจากศึกษาสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมใน 8 แหล่งในสาระที่ 1 แต่ต้องศึกษาสาระอื่น เช่น เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์มาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการใช้แหล่งการเรียนรู้ ของนักเรียนที่มากกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเล็กขนาดกลาง และเพิ่มเป็นขนาดใหญ่ด้วยถ้าจะทำการวิจัยในอนาคต

5. ทำให้ทราบว่าครูและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรีที่ใช้แหล่งการเรียนรู้ ในการเรียนการสอนได้ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนสอนของครู โดยต้องเตรียมการก่อนที่จะใช้แหล่งการเรียนรู้ประเภทนั้นแต่เป็นประโยชน์เบื้องต้นแก่โรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงในโรงเรียนครูนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องที่จะจัดแหล่งการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอีกหรือไม่อย่างไรในอนาคต เพราะโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรียังไม่มีสถาบันระดับมหาวิทยาลัยเข้าไปช่วยจัดการเรียนการสอนหรือทำการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป

1. การศึกษาแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติราชบุรี ศูนย์ศิลปาชีพผ้าทองถิ่นประจำราชบุรี เป็นแนวทางหนึ่งสำหรับการวิจัยสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนรู้เกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ และกลุ่มสาระที่สอน
2. การพัฒนาเครื่องมือในการทำวิจัยต้องพัฒนาให้ต่อเนื่องและทดลองใช้ ต้องศึกษาถึงการพัฒนาเจตคติและจิตสำนึกที่ดีของนักเรียนระดับต่าง ๆ เกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ใกล้กับสถานศึกษาเป็นกรณีศึกษา
3. ส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียนกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ในการนำแหล่งการเรียนรู้ ในสถานศึกษามาใช้ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ
4. ส่งเสริมให้มีการศึกษาประชากรอื่น ๆ หรือสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่จะบูรณาการในด้านส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เช่น เรื่องพลังงานในชีวิตเป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2542, สิงหาคม). “ทิศทางของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.” *วารสารวิชาการ*.2(4) : 17 - 22.
- (2544,มกราคม). “คู่มือหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.” *วารสารวิชาการ*.2(6) : 12 - 20.
- กานต์ ฤณาสถ. (2542). *การประถมศึกษา*. กาญจนบุรี : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี.
- กฤษณา ศรีเกียรติ. (2545). *ความคิดเห็นของคณะครูและนักเรียนต่อการใช้แหล่งการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี*. ปริญญาโท. กศ.ม. (วิชาเทคโนโลยีการศึกษา).
- มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2540). *วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- เกษม สาทิตย์. (2540). *สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครสวรรค์ : นิวเสรินคร.
- ขนิษฐา รุจิโรจน์. (2538). *อินเทอร์เน็ตกับการศึกษา*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์และสำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรัส จันทร์เฒ. (2522). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- จรัส พรหมคำตัน. (2529). *พัฒนาการจิตวิทยา*. เชียงใหม่ : วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส. (2542, มิถุนายน). “โรงเรียนปฏิรูปการศึกษากับชุมชน,” *วารสารการปฏิรูปการศึกษา*. 1(21) : 8.
- ชัยพจน์ รักราม. (2542, กุมภาพันธ์). “แหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นการรอบรู้,” *วารสารปฏิรูปการศึกษา*. 1(14) : 10.
- (2542, กรกฎาคม). “การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ,” *วารสารปฏิรูปการศึกษา*. 1(20) : 20.
- ชาญจิต พงศ์วิทยานนท์. (2530). *การศึกษาแหล่งวิชาการชุมชนสำหรับการสอนวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(วิทยาศาสตร์ศึกษา).
- ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2530). *สถิติเพื่อการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ ก้องแก้ว. (2541). *การใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน*. วิทยานิพนธ์

- ศษ.ม. (วิทยาศาสตร์ศึกษา). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐพงษ์ เจริญทิพย์. (2542). การวัดผลการเรียนวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- เตือนใจ วิไลเลิศ. (2541). ศึกษาการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตามทัศนของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตคณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปรินูญานิพนธ์ กศ. ม. (เทคโนโลยีทางการศึกษา)มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ถวิล มาตรการ. (2542, ตุลาคม). “โรงเรียนปฏิรูป,” วารสารปฏิรูปการศึกษา. 1(25) : 11.
- ทวีป อภิสิทธิ์. (2533). แหล่งวิทยาการในชุมชน. เอกสารคำสอนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน. หน่วยที่ 7. นนทบุรี : ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธารีรัตน์ ยิ่งยง. (2542). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการสอนแบบโครงการประกอบการประชาสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือ ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชานินทร์ ปัญญาวัฒนาสกุล. (2544). การศึกษาการใช้ประโยชน์จากแหล่งประสบการณ์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีความสามารถในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ว่าด้วยสิ่งมีชีวิตกับการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน. : กรณีศึกษาโรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (วิทยาศาสตร์ศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธีระศักดิ์ ละม่อม. (2542). สื่อมวลชนเพื่อการศึกษา. สกลนคร : สถาบันราชภัฏสกลนคร.
- บุรินทร์ ทองเม้นและคณะ. (2535, มิถุนายน). “การพัฒนารูปแบบการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.”วารสารการวิจัยทางการศึกษา. 22(2) : 58 - 59.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2542). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก.
- ประหยัด โมกศรี. (2541). การศึกษาความสามารถในการนำความรู้วิชาวิทยาศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขต การศึกษา 11. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (วิทยาศาสตร์ศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปรีดา วิทยากุล. (2536). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนโดยกระบวนการของการทำค่านิยมให้กระจ่าง. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พยุงค์ จิระพงษ์. (2544). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ระบบ 4 MAT กับ
กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พยุสศักดิ์ จันทรสุรินทร์. (2542, สิงหาคม). “การดำเนินงานจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน,”
วารสารวิชาการ.
- พรพจน์ ประเสริฐจิตพิงค์. (2533). การใช้แหล่งวิทยาการชุมชนเพื่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ ศษ. ม. (วิทยาศาสตร์ศึกษา)
เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- พรพิไล ลัญญัติเสรี. (2539). การศึกษากับการวิจัยเพื่ออนาคตของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : เคล็ด
ไทย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนัก
ทดสอบทางการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ประสานมิตร.
- พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์. และคณะ. (2540). พัฒนาการด้านการศึกษาไทยในสมัยรัชกาลที่ 9. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิภพ ลินธุโคตร. (2543). ปัญหาการใช้เทคโนโลยีการสอนของห้องปฏิบัติการทางภาษาในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น
: สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแวงน้อย.
- พระธรรมปิฎก. (ป.อ. ปยุตโต). (2536). การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : กรม
วิชาการ.
- ไพโรจน์ พันธุระ. (2540). สภาพการใช้ห้องคอมพิวเตอร์ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาหนองแสงวิทย
ศึกษา อำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- ไพศาล ไกรสิทธิ์. (2541). การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. ราชบุรี : คณะครุศาสตร์สถาบัน
ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
- ภัทรพร ศักดิ์สูง. (2536). บทบาทในการบริการชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลางตามทัศนะ
ของผู้บริหาร และครู. ปรินญานิพนธ์ กศ. ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชาโสตทัศนศึกษา. (2528). รายงานการสัมมนาเรื่องมวลชนกับการ
พัฒนาการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยฯ
- เมธาวดี จันทรโชติ. (2545). การศึกษาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของ

- ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
 ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. ปรินุณนิพนธ์ กศ.ม.
 (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัตน์ บั้วรา. (2540). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความสามารถในการ
 แก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุด
 การเรียนด้วยตนเองกับการสอนตามคู่มือครู. ปรินุณนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา)
 กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ้าเอกสาร.
- รัตนารณ ประวัติวัชร. (2539). การศึกษาแนวทางในการพัฒนาระบบเครือข่ายแหล่งทรัพยากรการ
 เรียนรู้สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. ปรินุณนิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา).
 กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญ
 ทัศน์
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). ปฏิบัติการศึกษไทย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- (2544). “บทบาทของศาสนากับการปฏิรูปการศึกษา”. www.onec.go.th. กรุงเทพฯ.:
 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- ลัดดา สุขปรีดี.(2523). เทคโนโลยีทางการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. (2531).เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.กรุงเทพฯ : สุริยวิสาสน์
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542).แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วัชร แขงบุญเรือง. (2544). สภาพการจัดการแหล่งการเรียนรู้ ตามโครงการปฏิรูปการศึกษาใน
 โรงเรียน สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม. ปรินุณนิพนธ์ กศ.ม.
 (เทคโนโลยี การศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิทยากร เชียงกูล. (2543). ยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อแก้วิกฤตของชาติ. กรุงเทพฯ :
 สุขภาพใจ.
- วิรัตน์ บัวขาว. (2541, กันยายน). “หลักสูตรประถมศึกษายุคโลกาภิวัตน์,” วารสารวิชาการ. 1(9) : 11.
- สมคิด อิสระวัฒน์. (2541, มิถุนายน). “การเรียนรู้ด้วยตนเอง : กลวิธีสู่การศึกษาเพื่อความสมดุล,”
 วารสารครุศาสตร์, 27(1) : 37 - 38
- สมหมาย แจ่มกระจ่าง. (2538).การศึกษานอกระบบในประเทศไทย. ชลบุรี : คณะศึกษาศาสตร์.
 มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ลีปนันท เกตุทัต. (2542), กันยายน). “หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา,” วารสารปฏิรูปการศึกษา. 1
 (24) : 15
- สุกิต เนียมเครือ. (2545). ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อป้ายโฆษณาออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ต ใน
 เขตกรุงเทพมหานคร. ปรินุณนิพนธ์ บธ.ม.(วิชาการตลาด). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2544). *กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ*.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

สุพล บุญทรง. (2523). *จิตวิทยาพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุภาภรณ์ ใจสุข. (2538). *การศึกษาแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ ค.ม.

(การประถมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

สุรัชย์ ศึกษาบัณฑิต. (2528). *การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์การศึกษา*. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2535). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ.*

2533- 2539. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ.*

2540- 2544. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

.....(2540). *กรอบความคิดของการคิด*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โอเดียร์สแควร์.

.....(2542). *พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542*. ราชกิจจานุเบกษา : ฉบับกฤษฎีกา.
เอกสารเผยแพร่.

.....(2543). “หนทางสู่ฝันของการศึกษาให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม,” www.onec.go.th.

กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2540). *การปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ :
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

..... (2542). *รายงานผลการนิเทศก์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). *รายงานการพัฒนาประเทศ*.
กรุงเทพฯ : เอกสารเผยแพร่.

.....(2543). *รายงานการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ : เอกสารเผยแพร่.

.....(2544). *รายงานการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ : เอกสารเผยแพร่.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). *รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
ศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : แคนดิด มีเดีย.

..... (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

..... (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

อัญธิฐา ลั่นซ้าย และสมคิด ลั่นซ้าย. (2540). *การศึกษารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานปราบปราม
ยาเสพติด.

- ไอลวน อิลลิซ. (2541). *ที่นี่ไม่มีโรงเรียน*. สันติสิ่งศักดิ์และสันติสุข โสภณศิริ แปลและเรียบเรียง. กรุงเทพฯ : มุลินีเด็ก.
- Cronbach, Lee J. (1970). *Essential of Psychological Testing*. 3 ed. New York : Harper and Row.
- Cairy, Mary j. (1998). “The Effects of a Cooperative Learning of Environment on Attitudes, Social Skills, and Processing of Baccalaureate Nursing Students (Group Process),” *“Dissertation Abstracts International*. 57 – 12, A : 4982.
- Deighton, Lee C. (1971). *The Encyclopedia of Education*. Vol.2 New York : the Macmillan Company & the Free Press.
- Edgar, Wesley B. (1958). *Teaching Social Studies in High School*. 3 ed. D.C. Heath and company.
- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. 2 ed. New York, McGraw. Hill Book Company.
- Harnett, Donald L. (1975). *Introduction to Statistical Methods*. Massachusetts : Addison Wesley Publishing Company.
- Ikenberry, Oliver S. (1974). *American Education*. Ohio : Charles E. Merrill Publishing Company.
- Likert, R. (1970). *New Patterns of Management*. New York : McGraw - Hill Book Company.
- O’Hara, Robert C. (1961). *Mass Media for the Millions : The Process of Mass Communication*. New York : Random House, Inc.
- Wittich, Watler Arno, and Charles Francis Shuller. (1968). *Audio Visual Materials : Their Nature And Use*. 4. ed, Tokyo. John Weatherhill inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ภาค ก.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง

แบบสอบถามฉบับที่ 1 (สำหรับครู)

คำชี้แจง. โปรดกรอกข้อความหรือเขียนเครื่องหมายถูก(✓) ลงในช่อง () หน้าข้อความ
ที่ตรงตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ประสบการณ์ที่สอน.....ปี.....เดือน

2. ขนาดของโรงเรียน

() ขนาดเล็ก มีนักเรียนไม่เกิน 500 คน

() ขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 501 ถึง 1,500 คน

ตอนที่ 2 โปรดใส่เครื่องหมาย(✓) ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับการใช้แหล่งการเรียนรู้ในจัด
กิจกรรม เรียนการสอนในสาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม และจริยธรรมชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

1	หมายถึง	สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ ในระดับน้อยที่สุด	0 - 1 ครั้ง
2	หมายถึง	สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ ในระดับน้อย	2 ครั้ง
3	หมายถึง	สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ ในระดับปานกลาง	3 ครั้ง
4	หมายถึง	สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ ในระดับมาก	4 ครั้ง
5	หมายถึง	สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ ในระดับมากที่สุด	5 ครั้งขึ้นไป

ข้อที่	แหล่งการเรียนรู้	สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	สถานศึกษา ท่านได้ใช้ห้องจริยธรรมของสถานศึกษาจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม					
2	ท่านได้ใช้ห้องประชุมจัดกิจกรรมนิทรรศการวันสำคัญทางศาสนา					
3	ท่านได้ใช้ห้องโสตทัศนูปกรณ์จัดฉายวีดิทัศน์จัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม					
4	ท่านได้ใช้สถานที่ธนาคารความดีของสถานศึกษาไปจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีส่วนร่วมทำความดี					
5	ท่านได้ใช้ห้องสมุดหรือมุมหนังสือในการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนเกี่ยวกับสาระที่ 1					
6	ครอบครัว ท่านได้ให้นักเรียนสำรวจกิจกรรมงานกุศลของพ่อแม่เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นของครอบครัว					
7	ท่านได้ให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของครอบครัวและคนใกล้เคียง					
8	ท่านได้นำเพื่อนบ้านผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเรื่องประเพณีวัฒนธรรม					
9	ท่านได้ให้นักเรียนและญาติพี่น้องของนักเรียนได้จัดนิทรรศการครอบครัวตัวอย่างเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับสาระที่ 1					
10	ท่านได้นำผลงานของบุคคลตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนมาให้นักเรียนได้ศึกษา					

ข้อที่	แหล่งการเรียนรู้	สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
11	สถาบันศาสนา ท่านได้ใช้ศาลาวัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ของนักเรียนใน สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม และจริยธรรม					
12	ท่านได้นิมนต์พระสงฆ์มาสอนศีลธรรมและจริยธรรม ให้กับนักเรียน					
13	ท่านได้ประสานงานกับทางวัดเพื่อให้ให้นักเรียนได้ใช้ บริเวณของโบสถ์จัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระและ เวียนเทียนเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา					
14	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้นำสาระสำคัญเกี่ยวกับ เรื่องราวของสถานที่สำคัญของวัดมาใช้ประกอบการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
15	ท่านได้มอบหมายงานให้นักเรียนไปสนทนาธรรมกับ พระสงฆ์ที่วัด					
16	ท่านได้มอบหมายงานให้นักเรียนได้ไปศึกษาค้นคว้า อ่านข่าวหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับสาระที่ 1 เพื่อนำมา อภิปรายในชั้นเรียน					
17	ท่านได้มอบหมายงานให้นักเรียนรวบรวมข่าวจาก สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เพื่อนำมาอภิปรายในชั้น เรียนเกี่ยวกับสาระที่ 1					
18	ท่านได้แนะนำรายการโทรทัศน์ให้นักเรียนได้ฟังการ บรรยายธรรมจากทางโทรทัศน์					
19	ท่านได้มอบหมายงานให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าการ รายงานข่าวประจำวันจากการฟังวิทยุเกี่ยวกับสาระที่ 1 มาอภิปรายหน้าชั้นเรียน					
20	ท่านได้มอบหมายงานให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหา ความรู้ทางศาสนา ศิลธรรมและจริยธรรมจากวารสาร ต่าง ๆ					

ข้อที่	แหล่งการเรียนรู้	สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
21	ชุมชน ท่านได้ให้นักเรียนสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชุมชนเพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
22	ท่านได้ให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องการประกอบอาชีพในแหล่งต่าง ๆ ในชุมชนกับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการจัดการเรียนการสอน					
23	ท่านได้สนับสนุนผู้แทนชุมชนที่เป็นคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาได้มีส่วนจัดการเรียนการสอน					
24	ท่านได้เชิญผู้นำชุมชนที่มีความสำคัญทางภูมิปัญญามาให้ความรู้แก่นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสาระที่ 1					
25	ท่านได้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ทางวารสารเกี่ยวกับกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน					
26	ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ท่านได้ให้นักเรียนสืบค้นเรื่องราวของชุมชนในอดีตจากหลักฐานและผู้รู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน					
27	ท่านได้ใช้โบราณวัตถุที่สำคัญทางด้านศาสนาและทางประวัติศาสตร์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่นักเรียน					
28	ท่านได้ใช้โบราณสถานที่สำคัญทางศาสนาและทางประวัติศาสตร์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่นักเรียน					
29	ท่านได้นำความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญทางศาสนาและทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการเรียนการสอน					
30	ท่านได้นำภาพสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน วัฒนธรรมประเพณีมาประกอบการเรียนการสอนและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์					

ข้อที่	แหล่งการเรียนรู้	สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
31	เพื่อน ท่านได้ให้นักเรียนดีเด่นได้มีส่วนในการถ่ายทอดประสบการณ์การเป็นคนดีมาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้แก่เพื่อนนักเรียน					
32	ท่านได้จัดให้มีการพานักเรียนไปศึกษาดูงานสถานศึกษาอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับนักเรียนในสถานศึกษานั้น					
33	ท่านได้มอบหมายงานให้นักเรียนมีการจดบันทึกความดีของเพื่อนที่เพื่อนเมื่อนักเรียนพบเห็น					
34	ท่านได้ให้นักเรียนที่ประพฤติดีเป็นที่ปรึกษาและแนะนำแก่เพื่อน ๆ					
35	ท่านได้ให้นักเรียนได้ยกตัวอย่างเพื่อนที่ดีในชั้นเรียนและเพื่อนต่างสถานศึกษา					
36	อินเทอร์เน็ต ท่านได้ให้นักเรียนใช้ห้องอินเทอร์เน็ตของสถานศึกษาเป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสาระที่ 1					
37	ท่านได้จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าร่วมเรียนรู้ในโครงการอินเทอร์เน็ตศึกษาที่ทางเทศบาลจัดให้					
38	ท่านได้ให้นักเรียนเข้าร่วมการเรียนรู้ในชมรมอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษา					
39	ท่านได้นำภาพสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน วัฒนธรรม ประเพณีมาประกอบการเรียนการสอนและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในการเรียนรู้ ทางอินเทอร์เน็ต					
40	ท่านได้จัดให้นักเรียนประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานวิชาการเกี่ยวกับสาระที่ 1 ทางอินเทอร์เน็ต					

แบบสอบถามฉบับที่ 2 (สำหรับนักเรียน)

คำชี้แจง. โปรดกรอกข้อความหรือเขียนเครื่องหมายถูก(✓) ลงในช่อง () หน้าข้อความ
ที่ตรงตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

3. นักเรียนอยู่ในระดับชั้น

- () ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.... 1/..... 1/.....
 () ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/.... 2/..... 2/.....
 () ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/.... 3/..... 3/.....

4. ขนาดของโรงเรียน

- () ขนาดเล็ก มีนักเรียนไม่เกิน 500 คน
 () ขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 501 ถึง 1,500 คน

ตอนที่ 2 โปรดใส่เครื่องหมาย(✓) ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับการใช้แหล่งการเรียนรู้ในการจัด
กิจกรรม

เรียนการสอนในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

1	หมายถึง	สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ ในระดับน้อยที่สุด	0-1 ครั้ง
2	หมายถึง	สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ ในระดับน้อย	2 ครั้ง
3	หมายถึง	สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ ในระดับปานกลาง	3 ครั้ง
4	หมายถึง	สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ ในระดับมาก	4 ครั้ง
5	หมายถึง	สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ ในระดับมากที่สุด	5 ครั้งขึ้นไป

ข้อที่	แหล่งการเรียนรู้	สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	สถานศึกษา นักเรียนได้ใช้ห้องจริยธรรมของสถานศึกษาในการเรียนรู้เกี่ยวกับมารยาททางสังคมในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม					
2	นักเรียนได้ใช้ห้องประชุมของโรงเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดนิทรรศการวันสำคัญทางศาสนาในสาระที่ 1					
3	นักเรียนได้ใช้บริการห้องโสตทัศนูปกรณ์ดูวีดิทัศน์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมฯ					
4	นักเรียนเข้าร่วมโครงการธนาคารความดีที่ครูจัดการเรียนให้มีส่วนร่วมทำความดีในสาระที่ 1 ศาสนาฯ					
5	นักเรียนได้ใช้ห้องสมุดหรือมุมหนังสือในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมฯ					
6	ครอบครัว นักเรียนได้ได้รับมอบหมายจากคุณครูให้ไปศึกษาการประกอบอาชีพจากพ่อแม่					
7	นักเรียนได้ไปทัศนศึกษานอกสถานที่กับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง					
8	นักเรียนได้นำแบบอย่างที่ดีของคนในครอบครัวมาเป็นแนวทางปฏิบัติตน					
9	นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรมกับผู้สูงอายุในครอบครัว					
10	นักเรียนได้ขอคำปรึกษาจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองทุกครั้งที่มีปัญหาด้านการปฏิบัติตน					
11	สถาบันศาสนา นักเรียนได้ไปทำบุญฟังเทศน์ที่วัดในวันสำคัญทางศาสนา					
12	นักเรียนได้เรียนรู้โดยการสนทนากับพระสงฆ์ที่มาสอนในโรงเรียน					

ข้อที่	แหล่งการเรียนรู้	สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
13	นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมกับทางวัดเพื่อใช้โบสถ์จัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระและเวียนเทียนเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา					
14	นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากสถานที่สำคัญในวัด					
15	นักเรียนได้เข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานฝึกจิตใจให้สงบที่ในวัด					
16	สื่อมวลชน นักเรียนได้ติดตามข่าวสารการประชาสัมพันธ์จากทางหนังสือพิมพ์					
17	นักเรียนได้ฟังรายการธรรมะจากทางสถานีโทรทัศน์ในวันสำคัญทางศาสนา					
18	นักเรียนได้ศึกษาผู้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีจากรายการทางโทรทัศน์					
19	นักเรียนได้ฟังรายงานข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ จากทางสถานีวิทยุกระจายเสียง					
20	นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าแนวทางการเป็นคนดีจากวารสารต่าง ๆ					
21	ชุมชน นักเรียนได้ศึกษาสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของชุมชนเพื่อกิจกรรมการเรียนรู้สาระที่ 1					
22	นักเรียนได้มีส่วนช่วยให้แก่นักเรียนด้วยกันได้เรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น จากผู้รู้ในชุมชน					
23	นักเรียนได้ศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนจากกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น					
24	นักเรียนได้เสนอแนะให้ผู้นำชุมชนที่มีความสำคัญทางภูมิปัญญาเป็นผู้ช่วยจัดการเรียนรู้					

ข้อที่	แหล่งการเรียนรู้	สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
25	นักเรียนได้ศึกษาประวัติของผู้นำชุมชนที่เป็นบุคคลตัวอย่าง					
26	ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นักเรียนได้มีการสืบค้นเรื่องราวของชุมชนที่สำคัญในอดีตจากหลักฐานและผู้รู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี					
27	นักเรียนได้ศึกษาจากโบราณวัตถุที่สำคัญทางศาสนาและทางประวัติศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้					
28	นักเรียนนักเรียนได้ศึกษาจากโบราณสถานที่สำคัญทางศาสนาและทางประวัติศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้					
29	นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญทางศาสนาและทางประวัติศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้					
30	นักเรียนได้ศึกษาสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนวัฒนธรรม ประเพณีมาประกอบการเรียนรู้					
31	เพื่อน นักเรียนได้เรียนรู้จากการถ่ายทอดประสบการณ์จากเพื่อนนักเรียนที่เป็นนักเรียนดีเด่น					
32	นักเรียนได้รับประสบการณ์จากการไปทัศนศึกษาดูงานกับเพื่อนสถาบันอื่น					
33	นักเรียนได้ทำการจดบันทึกรายงานการทำความดีของเพื่อนเมื่อพบเห็น					
34	นักเรียนได้เรียนรู้จากเพื่อนนักเรียนที่เรียนดีประพฤติดีมาเป็นที่ปรึกษาและแนะนำแก่เพื่อน ๆ					
35	นักเรียนได้ศึกษาและยกตัวอย่างเพื่อนที่ดีในชั้นเรียนและเพื่อนต่างสถาบัน					
36	อินเทอร์เน็ต นักเรียนได้ใช้ห้องอินเทอร์เน็ตของสถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับสาระที่ 1					

ข้อที่	แหล่งการเรียนรู้	สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
37	นักเรียนได้เข้าร่วมการเรียนรู้ในโครงการอินเทอร์เน็ตของทางเทศบาลจัดให้ศึกษา					
38	นักเรียนได้เข้าร่วมการเรียนรู้ของชมรมอินเทอร์เน็ตของโรงเรียน					
39	นักเรียนได้ไปใช้บริการของร้านอินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นการเรียนรู้					
40	นักเรียนได้เข้าร่วมในการเรียนรู้การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานวิชาเกี่ยวกับสาระที่ 1 การทางอินเทอร์เน็ต					

ภาคผนวก

ภาคผนวก ภาค ข.

รายนามของผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบตาม

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ	อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. นายสนิท มุสิกะศิริ	ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 5
(พหลโยธินรามินทรภักดี)
จังหวัดราชบุรี
3. นายสมศักดิ์ หงษ์สวัสดิ์	รองผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 5
(พหลโยธินรามินทรภักดี)
จังหวัดราชบุรี
4. นางสุดารัตน์ โชติศิริคุณวัฒน์	ตำแหน่ง ครู คศ. 3 สอนสาระสังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม
โรงเรียนเทศบาล 3
จังหวัดราชบุรี
5. นางสาวสุพรรณิการ์ จิยะพานิชกุล	ตำแหน่งครู คศ. 3 สอนสาระสังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม
โรงเรียนเทศบาล 4
จังหวัดราชบุรี

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ	นายจิรศักดิ์ จินพุทธ
วัน เดือน ปีเกิด	10 กันยายน พ.ศ. 2502
สถานที่เกิด	อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	326 ตรอกวัดศรีทศเทพ ถนนประชาธิปไตย แขวงบ้านพานถม เขตพระนคร กรุงเทพฯ 12000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครู คศ.2 วิทยฐานะชำนาญการ
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนเทศบาล 5 (พหลโยธินรามินทรภักดี) ถนนเพชรเกษม อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 70000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2528	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง)
	วิชาเอกสังคมฯ วิทยาลัยครูสุรินทร์
พ.ศ. 2530	คุรุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกสังคมฯ
	วิทยาลัยครูสุรินทร์
พ.ศ. 2549	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.)
	สาขาวิชาเอกการบริหารการศึกษา
	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ